

Nationella minoriteter

Minoritetspolitikens
utveckling år 2016

Service och omvårdnad inom äldreomsorgen
på nationella minoritetsspråk

Utgivningsår: 2017

Rapport 2017:05

ISBN: 978-91-7281-733-3

Fler tryckta exemplar av rapporten kan beställas hos enheten för arbetsmarknads- och rättighetsfrågor, Länsstyrelsen i Stockholms län. Rapporten går också att ladda ner digitalt på www.minoritet.se.

Tfn: 010-223 10 00

Besök också vår webbplats www.minoritet.se

Nationella minoriteter

Minoritetspolitikens
utveckling år 2016

Service och omvårdnad inom äldreomsorgen
på nationella minoritetsspråk

Innehåll

Bakgrund	5
Uppdrag.....	5
Inriktning på uppföljningen.....	6
Metod.....	6
Äldreomsorg för nationella minoriteter inom minoritetspolitikens delområden	12
Inledning.....	12
Utmaningar för kommunerna.....	13
Sammanfattning minoritetspolitikens delområden	14
Diskriminering och utsatthet	16
Inflytande och delaktighet.....	20
Språk och kulturell identitet.....	26
Förslag på åtgärder	32
Stödjande, samordnande och kunskapshöjande insatser	35
Länsstyrelsen och Sametingets gemensamma uppdrag	35
Statsbidrag till kommuner och landsting	38
Kommuners kartläggningsarbete	40
Länsstyrelsens uppdrag.....	41
Sametingets uppdrag.....	45
Minoritet.se	46
Samiskt språkcentrum	48
Myndigheter med särskilt uppdrag	52
Folkhälsomyndigheten.....	52
Institutet för språk och folkminnen	53
Länsstyrelserna	54
Sameskolstyrelsen.....	58
Skolinspektionen.....	58
Socialstyrelsen.....	59
Myndigheters redovisningar i särskild ordning.....	60
Bilagor	61

Bakgrund

Uppdrag

Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har ett nationellt uppföljnings- och samordningsansvar för Sveriges minoritetspolitik och myndigheterna ska verka för det minoritetspolitiska målet med utpekade delområden.

Enligt regleringsbrev ska Länsstyrelsen och Sametinget särskilt redovisa:

- hur medel från utgiftsområde 1, anslaget 7:1 *Åtgärder för nationella minoriteter*, har använts och bedöma det fortsatta behovet av medel,
- hur myndigheterna har följt och utvärderat tillämpningen av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk, samt vilka stödjande och samordnande insatser som har gjorts med anledning av detta, och
- genomförda kunskapshöjande insatser och behovet av ytterligare insatser avseende såväl Sveriges internationella åtaganden som nationell lagstiftning.

Länsstyrelsen ska också redovisa fördelningen av stöd enligt förordningen (2005:765) om statsbidrag för nationella minoriteter.

Sametinget ska redovisa på vilket sätt uppdraget att utveckla hemsidan minoritet.se har genomförts och hur myndigheten arbetar för att involvera de fem nationella minoriteterna i arbetet med hemsidan.

Sametinget ska även redovisa på vilket sätt Samiskt språkcentrum genomfört uppdraget enligt regleringsbrevet. En lägesrapport om situationen för de samiska språken ska också lämnas.

Övrig redovisning

- Folkhälsomyndigheten ska redovisa hur myndigheten upprättar och utvecklar långsiktiga former för dialog med de nationella minoriteterna.
- Institutet för språk och folkminnen ska redovisa hur medlen från anslag 7:1 *Åtgärder för nationella minoriteter* har använts för att bedriva språkvårdande verksamhet för de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romani chib samt revitaliseringsinsatser i enlighet med förordningen (2010:21) om statsbidrag för insatser till stöd för de nationella minoritetsspråken.
- Länsstyrelserna ska följa upp, analysera och redovisa hur lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk implementeras i myndigheternas interna och externa insatser.
- Sameskolstyrelsen ska redovisa vilka åtgärder som vidtagits eller planeras att vidtas i syfte att utöka och utveckla den integrerade samiska undervisningen i grundskolan.

- Skolinspektionen ska fortsätta sitt arbete med att följa upp, analysera och redovisa sina insatser utifrån minoritetspolitikens mål att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande.
- Socialstyrelsen ska redovisa sina interna och externa insatser utifrån det minoritetspolitiska målet och dess tre delområden. Myndigheten ska även komplettera publikationen *Din rätt till vård och omsorg – en vägvisare för äldre* med information om de nationella minoriteternas rättigheter samt översätta skriften till samiska, meänkieli och finska. Vidare ska Socialstyrelsen verka för att skriften samt information om de nationella minoriteternas rättigheter sprids till berörda kommuner.

I denna rapport redovisar Länsstyrelsen och Sametinget uppdragen och det minoritetspolitiska uppföljningsarbetet år 2016 med särskild inriktning på service och omvårdnad inom äldreomsorgen på nationella minoritetsspråk.

Inriktning på uppföljningen

Uppföljningsmyndigheterna genomförde år 2015 en fördjupad uppföljning av barns rätt till sitt nationella minoritetsspråk inom förskola, förskoleklass och skola. För år 2016 genomförs motsvarande fördjupade uppföljning vad gäller service och omvårdnad som erbjuds inom äldreomsorgen på nationella minoritetsspråk.

Syftet med den fördjupade uppföljningen är att få ökad kunskap om de faktiska förhållandena när det gäller service och omvårdnad som erbjuds inom äldreomsorgen på nationella minoritetsspråk. Paragraferna 3, 4, 5 och 18 i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt 5 kap. 6 § socialtjänstlagen (2001:453) berörs särskilt.

Metod

Den fördjupade uppföljningen bygger på följande kunskapsunderlag:

- enkäter dels till landets samtliga kommuner och dels till representanter för de nationella minoriteterna i lokala samrådsgrupper,
- intervjuer dels med ansvariga chefer för den förvaltning som har hand om äldreomsorgsfrågor och dels med vårdpersonal inom äldreomsorgen,
- synpunkter dels från en fokusgrupp bestående av äldre personer och anhöriga för de nationella minoriteterna och dels genom en referensgrupp bestående av representanter för judar, romer sverigefinnar och tornedalingar, samt
- samråd med företrädare för samerna och nationella minoriteters riksorganisationer.

Utöver detta har myndigheterna haft fortlöpande kontakter med kommuner och landsting/regioner, andra myndigheter och enskilda representanter för de

nationella minoritetsgrupperna. Myndigheterna har även tagit del av annan bakgrundsinformation på området¹.

Sweco har bistått Länsstyrelsen och Sametinget i uppföljningsarbetet med framtagande av frågor för intervjuerna och genomförande av dessa. Sweco har även utarbetat och skickat enkäter till kommunerna samt sammanställt enkätsvaren.

Kunskapsunderlag

Enkät till landets samtliga kommuner (bilaga 3)

Två enkätstudier har genomförts. En enkät skickades till landets samtliga kommuner och den adresserades till förvaltningschefer med ansvar för äldreomsorgen. Enkäten bestod av 38 frågor om service och omvårdnad inom äldreomsorgen på nationella minoritetsspråk. Den var öppen till sin karaktär och vissa frågor hade flera svarsalternativ. Enkäten stämades av inför utskick med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Socialstyrelsen och referensgruppen.

Enkät till representanter för nationella minoriteter i lokala samrådsgrupper

Den andra enkäten skickades till representanter för nationella minoriteter i samrådsgrupperna i de 16 kommuner där intervjuerna genomfördes. Frågorna berörde kommunens arbete med äldreomsorg på nationella minoritetsspråk. Svar inkom från 67 representanter för samtliga tre språkgrupper som ingår i förvaltningsområdena.

Intervjuer med ansvarig chef för den förvaltning som har hand om äldreomsorgsfrågor

För att få en fördjupad förståelse för vad som fungerar väl och vad som upplevs som problematiskt utifrån huvudmännens perspektiv, har intervjuer genomförts med ansvarig chef för den förvaltning som har hand om äldreomsorgsfrågor. Intervjuerna genomfördes i 16 kommuner som ingår i förvaltningsområden. Intervjustudien begränsades till kommunala huvudmän.

Urvalet av kommuner baserades på ett antal kriterier i syfte att få en så stor spridning som möjligt. Faktorer som togs i beaktande var kommunens storlek, om kommunen ingår i förvaltningsområde för finska, meänkieli eller samiska, kommunens läge i landet, antal år som kommunen ingått i förvaltningsområde och om de romska och judiska minoriteterna finns särskilt representerade i kommunen. Utifrån dessa kriterier genomfördes intervjuer i Berg, Eskilstuna, Gävle, Göteborg, Håbo, Jokkmokk, Karlskoga, Kalix, Kiruna, Malmö, Norrköping, Pajala, Stockholm, Södertälje,

¹ Socialstyrelsen (2011) *Nationella minoriteter och äldreomsorgen: En intervjuundersökning om äldres uppfattning om kvaliteten i äldreomsorgen*.
Socialstyrelsen (2015) *Äldreomsorg på minoritetsspråk*.

Vilhelmina och Västerås. Förvaltningschefer och samordnare i de 16 kommunerna informerades skriftligen om att Länsstyrelsen och Sametinget skulle genomföra en fördjupad uppföljning i kommunen. Tolv intervjuer genomfördes via telefon, de resterande fyra genomfördes som besöksintervjuer med flera deltagare. Samtliga intervjuer gjordes enligt samma intervjuguide.

Intervjuer med vårdpersonal på boende eller i hemtjänsten

Intervjuer har också genomförts med vårdpersonal på boende eller i hemtjänsten i sex kommuner som ingår i förvaltningsområdena. Utifrån samma urvalskriterier som ovan genomfördes intervjuer i Karlskoga, Kiruna, Norrköping, Umeå, Strömsund och Västerås. Tre intervjuer genomfördes på telefon och resterande genom besök.

Fokusgrupp

I syfte att få ökade kunskaper om nationella minoriteters upplevelser av service och omvårdnad inom äldreomsorg på nationella minoritetsspråk skapades en fokusgrupp med cirka 50 äldre personer och anhöriga. Deltagarna i gruppen har omfattats av service, och/eller omvårdnad på de nationella minoritetsspråken, och varit villiga att delge sina erfarenheter och synpunkter kring dessa verksamheter. Deltagarna har fyllt i ett frågeformulär med frågor som varit öppna till sin karaktär. Frågorna har på begäran översatts till finska. Information om syftet med fokusgruppen och frågeformuläret har spridits via företrädare för de nationella minoriteterna och samordnare i förvaltningskommuner. Information om fokusgruppen och hur man anmäler sitt deltagande har även funnits på minoritet.se. Minoritetsspråken jiddisch och romani chib saknar förvaltningsområden och särskilda ansträngningar har gjorts för att även få med judar och romer i fokusgruppen. Information har bland annat skickats till de judiska organisationerna och till pilot- och utvecklingskommunerna för romsk inkludering där romska brobyggare har varit behjälpliga i kontakterna. Representanter för samtliga nationella minoriteter har besvarat frågeformuläret med fördelningen trettio personer för romani chib, elva för finska, åtta för samiska, tre för meänkieli och en för jiddisch.

Samråd

Länsstyrelsen har genomfört samråd med de finska, judiska, romska och tornedalska minoritetsgrupperna var för sig och då informerat om den fördjupade uppföljningen. Motsvarande information har getts under Sametingets samråd med samerna. Riksorganisationerna har uppmuntrats att inkomma med synpunkter på hur kommunerna lever upp till sina åtaganden vad gäller service och omvårdnad inom äldreomsorg på nationella minoritetsspråk.

Referensgrupp

Uppföljningsmyndigheterna har även haft hjälp av en referensgrupp med representanter för judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar, som löpande haft möjlighet att komma med synpunkter på metoder, intervjufrågor med mera.

De romska och judiska minoriteterna

Minoritetsspråken romani chib och jiddisch omfattas inte av förvaltningsområden och har därmed inte samma skydd som de övriga nationella minoritetsspråken. Det har dock varit viktigt för uppföljningsmyndigheterna att synliggöra de behov och erfarenheter som finns inom de romska och judiska minoriteterna. Via de romska brobyggarna har ett relativt stort antal romer deltagit i fokusgruppen. Det har däremot varit svårt att fånga in den judiska minoritetens synpunkter via fokusgruppen och för att komplettera bilden har personal på det judiska äldreboendet i Göteborg intervjuats.

I sammanställningen nedan redovisas antalet inkomna svar på de båda enkäterna.

Enkät	Antal svar	Antal utskick	Svarsfrekvens
Enkät till landets samtliga kommuner			
Kommuner, i förvaltningsområde ²	68	75	91 %
<i>Varav kommuner i förvaltningsområdet för samiska</i>	17	19	89 %
<i>Varav kommuner i förvaltningsområdet för finska</i>	53	59	90 %
<i>Varav kommuner i förvaltningsområdet för meänkieli</i>	6	6	100 %
Kommuner, inte i förvaltningsområde	65	215	30 %
Kommuner, totalt	133	290	46 %
Enkät till representanter för nationella minoriteter i lokala samrådsgrupper	67	129	52 %

² Två kommuner ingår i alla tre förvaltningsområden och fem kommuner ingår i två förvaltningsområden, därför överensstämmer inte antalen med totala antalet inkomna svar från kommuner i förvaltningsområdena. En kommun har felaktigt uppgett att de ingår i samtliga förvaltningsområden.

Metodologiska styrkor och svagheter

Kunskapsunderlagen som använts i denna rapport har sina styrkor och svagheter. Den främsta styrkan med enkätutskick är att det ger möjlighet att över tid mäta såväl utfall som effekter av minoritetspolitiken. Svagheten är de generella problem som finns vid stora enkäter med svårigheter att kvalitetsgranska indata. Därför är det viktigt att bedömningarna och analyserna av den kvantitativa datan i enkäterna kompletteras med de kvalitativa uppgifter som framkommer i intervjuer, fokusgrupp, referensgrupp, samråd och annan information som myndigheterna tagit del av i sitt reguljära arbete under året.

Till detta kommer att det inte är självklart att till synes jämförbar statistik har samma statistiska tillförlitlighet. Till exempel har de flesta kommuner inom förvaltningsområdena svarat på enkäten vilket ger goda möjligheter att beskriva verksamheten där. För de kommuner som inte ingår i förvaltningsområdena ger enkäten mindre möjligheter att dra generella slutsatser eftersom svarsfrekvensen för dessa kommuner är lägre.

Ett annat viktigt underlag för rapporten är de intervjuer som genomförts i kommunerna med kommunala tjänstepersoner med ansvar inom äldreomsorg och med vårdpersonal inom äldreomsorgen och hemtjänsten. Intervjuerna har bidragit till fördjupade kunskaper om hur minoritetspolitiken inom området rent praktiskt tar sig uttryck och de ger en inblick i hur kommunala tjänstepersoner ser på de utmaningar som finns. I urvalet av kommuner har flera faktorer beaktats för att få en så bred bild som möjligt av situationen. Av resursskäl gjordes dock valet att endast genomföra intervjuer med kommuner som ingår i förvaltningsområdena.

Fokusgruppen av äldre personer och anhöriga samt enkätsvaren från de nationella minoriteterna i kommunernas samrådsgrupper har bidragit med värdefull information om upplevd service och omvårdnad inom äldreomsorgen på nationella minoritetsspråk. Antalet respondenter är dock inte så stort att det är möjligt att dra allt för långtgående slutsatser av materialet.

Referensgruppen med representanter för de nationella minoriteterna, samt samråden som hållits med de nationella minoriteternas riksorganisationer och samerna, har varit ytterligare ett sätt att ge de nationella minoriteterna möjlighet att uttrycka sina erfarenheter om denna del av minoritetspolitiken. De synpunkter som referensgruppen har gett uttryck för, har kompletterat bilden som getts av fokusgruppen och bidragit till att kvalitetssäkra enkät- och intervjufrågor.

Rapportens disposition

Rapporten inleds med en kort bakgrundsbeskrivning och följs sedan av en sammanfattning av de resultat som framkommit av myndigheternas fördjupade uppföljning av service och omvårdnad inom äldreomsorgen på nationella minoritetsspråk. Därefter belyses fördjupningen utifrån de tre minoritetspolitiska delområdena diskriminering och utsatthet, inflytande och

delaktighet samt språk och kulturell identitet. Respektive delområde avrundas med en egen sammanfattning och analys. Avsnittet avslutas med förslag på åtgärder.

Därefter redovisas hur årets anslagsmedel har använts och vilka stödjande, samordnande och kunskapshöjande insatser som Länsstyrelsen och Sametinget har genomfört under året. I denna del rapporteras också fördelningen av stöd enligt förordning (2005:765) om statsbidrag för nationella minoriteter, Länsstyrelsens särskilda uppdrag avseende den romska minoriteten, Sametingets utvecklingsarbete med minoritet.se och hur Samiskt språkcentrum genomfört sitt uppdrag.

Rapporten avslutas med en sammanställning av redovisningar som Folkhälsomyndigheten, Institutet för språk och folkminnen, länsstyrelserna, Sameskolstyrelsen, Skolinspektionen och Socialstyrelsen har lämnat.

I bilaga till rapporten finns en sammanställning av minoritetspolitikens utveckling 2016 utifrån sex indikatorer samt redovisning av statsbidrag till kommuner och landsting/regioner som ingår i förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska. I bilaga finns också den enkät som gått ut till samtliga kommuner.

Äldreomsorg för nationella minoriteter inom minoritetspolitikens delområden

Inledning

Årets uppföljning har ett särskilt fokus på äldre män och kvinnors rätt till sitt nationella minoritetsspråk och sin minoritetskultur inom äldreomsorgen. Uppföljningen visar att det både inom och utanför förvaltningsområdena krävs insatser inom alla tre delområden för att rättigheterna fullt ut ska tillgodoses.

Ansvar för äldreomsorgen vilar framförallt på den kommunala nivån och regleras i socialtjänstlagen (2001:453). I 5 kap. 4 § socialtjänstlagen stadgas att socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande. Socialnämnden ska verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Hur äldreomsorgen är organiserad varierar mellan kommunerna. I 6 § fastslås att socialnämnden ska göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena för äldre människor i kommunen samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på detta område. Vidare ska kommunen verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli eller samiska där detta behövs i omvårdnaden av äldre människor.

Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk ger kommunerna inom förvaltningsområdena särskilda skyldigheter. I 18 § framgår det att en kommun inom ett förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller delar av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, meänkieli respektive samiska. Detsamma gäller kommuner utanför ett förvaltningsområde, om kommunen har tillgång till personal som är kunnig i språket. Det innebär att kommunerna, oavsett om de ingår i förvaltningsområden eller inte, ska erbjuda äldreomsorg av personal som behärskar finska, meänkieli respektive samiska om de har språkkunnig personal. Kommunerna ska dessutom aktivt verka för att rekrytera personal som behärskar språken om det finns ett sådant behov hos brukarna.

Socialstyrelsen är den myndighet som ansvarar för frågor som rör äldreomsorgen. Myndigheten tar till exempel fram föreskrifter och allmänna råd om hur verksamheter för äldre ska bedrivas samt modeller till stöd för arbetet. Exempel på sådana modeller är Äldres behov i centrum (ÄBIC) och dess vidareutveckling Individens behov i centrum (IBIC), som många kommuner tillämpar för att kvalitetssäkra sin verksamhet. Socialstyrelsen tar

också fram olika jämförelser inom exempelvis äldreomsorgen. Vissa jämförelser riktar sig i första hand till beslutsfattare och verksamhetsansvariga medan andra riktar sig till de äldre och deras anhöriga.

I Öppna jämförelser av äldreomsorg och hemsjukvård kan jämförelser göras mellan kommuners och statsdelars arbete. Äldreguiden som riktar sig till äldre och anhöriga ger information som kan vägleda vid val av hemtjänst eller äldreboende.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) är den myndighet som ansvarar för tillsyn över socialtjänsten där äldreomsorgen ingår.

Utmaningar för kommunerna

I den intervjustudie som genomförts med anledning av denna uppföljning fick kommunerna frågor om vilka svårigheter som upplevts i arbetet med att erbjuda äldreomsorg på nationella minoritetsspråk, och vilka utvecklingsmöjligheter som finns i det fortsatta arbetet. Den enskilt största svårigheten som framkom var personalförsörjningen och bristen på personal med särskild språkkompetens. De flesta kommuner har redan idag svårt att hitta personal med språkkompetens som möjliggör äldreomsorg helt på minoritetsspråken. De kommuner som inte har svårigheter i dagsläget bedömer att det kommer att bli svårare i framtiden. Denna framtidsutmaning stöds även av svaren i kommunenkäten där flera kommuner ser ett behov av framtida rekrytering, både i hemtjänst och på boenden.

En del kommuner upplever att efterfrågan av äldreomsorg på minoritetsspråk är begränsad vilket kan skapa svårigheter med att behålla språkinriktade avdelningar och boenden. Många kommuner tar upp den svåra balansen i att kunna erbjuda riktade platser utan att riskera att platser står tomma.

Den låga efterfrågan kan ha flera orsaker. Även om en kommun har ett antal invånare som tillhör en nationell minoritetsgrupp innebär detta inte automatiskt att det finns en motsvarande efterfrågan. Många äldre baserar sitt val av boende på andra faktorer, till exempel att bo i ett område nära familjen. En annan orsak kan vara att kommunerna inte arbetar tillräckligt uppsökande i sin kommunikation om äldreomsorg på minoritetsspråk vilket leder till att efterfrågan upplevs som lägre än vad den skulle vara om fler äldre och deras anhöriga hade information om vad kommunen erbjuder.

Flera kommuner upphandlar äldreomsorg på minoritetsspråk, fyra av de intervjuade kommunerna tillämpar lagen (2008:962) om valfrihetssystem (LOV) och två av kommunerna utreder eller har tagit beslut om att tillämpa LOV. Upphandlingar, särskilt inom LOV, ses av flera som en positiv utveckling för att kunna erbjuda äldreomsorg på minoritetsspråk där beställarens krav på utföraren kan uppdateras löpande. Det kan ge fler aktörer möjlighet att gå in på marknaden. Några av de kommuner som infört eller som planerar att införa LOV lyfter dock utmaningen i att utforma förfrågningsunderlaget inom ramen för kommunens skyldigheter enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

I intervjustudien fick kommunerna också frågor om hur arbetet med äldreomsorg på minoritetsspråk följs upp och utvärderas. Uppföljning sker i de flesta fall inom ramen för ordinarie uppföljningsrutiner. Om det finns ett boende med specifik inriktning följs det upp genom samma indikatorer som övriga boenden. Utöver uppföljning per boende sker också regelbunden individuppföljning. Det finns i de flesta fall inga särskilda sammanställningar eller indikatorer som är relaterat till minoritetspolitiken.

Utifrån kommunenkäten framgår att nästan hälften av kommunerna i förvaltningsområdena, framförallt inom förvaltningsområdet för finska, bedriver ett strategiskt arbete med handlingsplaner och styrdokument. Endast en kommun utanför förvaltningsområdena bedriver ett sådant arbete. I kommunerna inom förvaltningsområdena samverkar som regel ansvariga för äldreomsorg med den i kommunen som samordnar det generella arbetet för nationella minoriteter. Detta kan antas medföra en bättre möjlighet till planering och genomförande av service för äldre på minoritetsspråk.

Sammanfattning minoritetspolitikens delområden

Inom delområdet diskriminering och utsatthet är det tydligt att kunskapsnivåerna hos personalen inom äldreomsorgen kan höjas, både när det gäller de nationella minoriteternas rättigheter och diskrimineringsfrågor. Majoriteten av kommunerna genomför inte några kompetensutvecklande insatser för att höja kunskapsnivån om de nationella minoriteternas rättigheter, språk och/eller kultur. Flera äldre och deras anhöriga uttrycker känslor av otrygghet, rädsla och utsatthet i frågor om hur service och omvårdnad inom äldreomsorgen fungerar. Bristen på kunskap gör det svårare för personal både inom socialtjänsten och äldreomsorgen att arbeta förebyggande för att minska de äldres utsatthet.

För delområdet inflytande och delaktighet framkommer att de nationella minoriteterna har möjlighet till inflytande och delaktighet genom de samrådsformer som kommunerna inom förvaltningsområdena har. Det finns även exempel på kommuner utanför förvaltningsområdena som har samråd med de nationella minoriteterna där bland annat äldreomsorgen lyfts upp. Trots detta finns det fortsatta förbättringsbehov för att de äldre ska ha en möjlighet att påverka sin egen situation och boende. Det finns en diskrepans mellan de äldres upplevelser på individnivå och den uppfattning kommunerna har avseende om de äldre har möjligheter till inflytande genom rutiner i den ordinarie verksamheten eller inte.

Kunskap om rättigheter är en viktig förutsättning för att få inflytande och det finns förbättringspotential i kommunerna även på detta område. Kommunernas arbete för att kartlägga personalens språkkompetens behöver också utvecklas. Det framgår att kommunerna inom förvaltningsområdena kartlägger sin personals språkkompetens i större utsträckning än vad kommuner utanför förvaltningsområdena gör.

Inom delområde språk och kulturell identitet kvarstår en del arbete för att de äldre ska kunna tillgodogöra sig sina rättigheter att få äldreomsorg på sitt minoritetsspråk. Kommuner som ingår i förvaltningsområdena har kommit längre än kommuner utanför förvaltningsområdena med att erbjuda hemtjänst och boende på minoritetsspråk. Men även här finns utvecklingspotential. Bristen på språkkunnig personal leder till att många kommuner begränsas till att endast erbjuda delar av äldreomsorgen på minoritetsspråket. Det finns också en diskrepans i uppfattningen om hur väl utbudet av äldreomsorg på nationella minoritetsspråk motsvarar den efterfrågan som finns idag inom förvaltningsområdena. Kommunerna uppger att det är balans dem emellan medan minoritetsföreträdarna har en annan uppfattning.

DISKRIMINERING OCH UTSATTHET

Minoritetspolitikens målsättning är att ge skydd åt de nationella minoriteterna. Detta innebär att diskriminering på grund av etnicitet eller tillhörighet till någon nationell minoritet ska synliggöras och bekämpas, och att de nationella minoriteterna ska ges förutsättningar att delta i samhällslivet på lika villkor.

I lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk finns särskilda bestämmelser för att skydda och främja de nationella minoriteternas språk och kultur.

Det finns en rad bestämmelser inom svensk lagstiftning för att motverka diskriminering och utsatthet hos de nationella minoriteterna, bland annat återfinns bestämmelser i språklagen (2009:600), diskrimineringslagen (2008:567) och flera brott som räknas upp i brottsbalken, som direkt eller indirekt syftar till att motverka utsattheten hos och diskrimineringen av de nationella minoriteterna.

Nuläge

Att vara en äldre kvinna eller man och tillhöra en nationell minoritet kan i sig innebära en utsatthet. Om den äldre dessutom drabbas av demenssjukdom, som innebär att den äldre förlorar det inlärd språket och enbart kan kommunicera på sitt modersmål, förstärks den utsatta situationen ytterligare. Flera av de personer som intervjuats inom hemtjänst och boenden har vittnat om denna utsatthet. Personalen berättar om situationer där äldre inte längre har förmåga att kommunicera på svenska och därför inte deltar i sociala sammanhang. De blir mer eller mindre isolerade. På ett boende berättade personalen om en äldre finsktalande person som fick flytta till en avdelning med finskspråkig personal. Personalen upplevde en stor skillnad efter flytten då personen mådde bättre, blev gladare och började delta mer i måltiderna och i olika sociala sammanhang.

Utbildning och värdegrundsarbete

Att utbilda sin personal om diskrimineringsfrågor och nationella minoriteters rättigheter är ett sätt att öka kunskapsnivån, motverka diskriminering och främja de nationella minoriteternas rättigheter. För att säkerställa att de äldre från dessa grupper får ett värdigt och respektfullt bemötande och service utifrån sina behov är det också viktigt att det inom kommunen bedrivs ett aktivt värdegrundsarbete inom äldreomsorgen som inkluderar nationella minoriteter.

Utifrån kommunenkäten framgår att drygt 20 procent av kommunerna inom förvaltningsområdena, framförallt för samiska, erbjuder personal inom äldreomsorgen utbildning i diskrimineringsfrågor och nationella minoriteters rättigheter. Endast ett fåtal kommuner utanför förvaltningsområdena erbjuder detta.

Drygt 60 procent av samtliga kommuner bedriver ett aktivt värdegrunds- eller likabehandlingsarbete som inkluderar nationella minoriteter. Det är ingen större skillnad mellan kommunerna inom eller utanför förvaltningsområdena.

En kommun berättar att det finns kunskapsbrister om de nationella minoriteternas rättigheter och att kommunen därför arbetar aktivt med att ge personalen utbildning. I en personalundersökning har kommunen därefter kunnat mäta att kunskaperna har ökat. Kommunen planerar även att göra en utbildningsfilm för att fortsätta sprida kunskaper. En annan kommun anger att vissa av de nationella minoriteternas rättigheter inte finns med i kommunens visionsarbete, och att detta borde förbättras. Kommunen anser att det bör finnas ett värdegrundande syfte med arbetet som ska genomsyra hela verksamheten.

En majoritet av de äldre och anhöriga i fokusgruppen har en negativ upplevelse av äldreomsorgen för de nationella minoriteterna. En äldre upplever sig ha blivit diskriminerad på grund av sin bakgrund som nationell minoritet. En annan beskriver sin tveksamhet att offentligt identifiera sig som rom av rädsla för att få ett sämre bemötande. En beskriver avsaknaden av samisk kulturförståelse under en anhörigs sjukdomstid och sista levnadsdagar. Många äldre och anhöriga ifrågasätter den lagstiftning och konventioner som finns, när dessa ofta inte tillämpas i praktiska konkreta handlingar.

Kompetensutveckling om språk och kultur

Andra insatser som bidrar till att minska risken för diskriminering och utsatthet är kompetensutveckling om de nationella minoriteternas språk och kultur. Sådana kunskaper kan skapa möjligheter för personalen att erbjuda flexibla och individanpassade lösningar.

Det finns stora skillnader vad gäller möjlighet till kompetensutveckling för personal i minoritetsspråk och nationella minoriteters kulturer. Av kommunenkäten framgår att ingen kommun utanför förvaltningsområdena erbjuder sin personal inom äldreomsorgen kompetensutveckling i varken minoritetsspråk eller nationella minoriteters kulturer.

Det är fler kommuner som erbjuder kompetensutveckling i minoritetsspråken än om minoriteternas kulturer. Närmare 50 procent av kommunerna inom förvaltningsområdena uppger att de erbjuder kompetensutveckling i nationella minoritetsspråk och drygt 30 procent erbjuder personalen kompetensutveckling om de nationella minoriteternas kulturer. Det framkommer också av enkätsvaren att knappt 20 procent av kommunerna i förvaltningsområdena saknar kunskap om huruvida kompetensutveckling ges.

I personalintervjuerna poängteras vikten av att ha kunskaper om den finska historien eftersom det finns äldre personer som har obearbetade minnen från krigsåren.

Enligt fokusgruppen finns det en stor kunskapsbrist om nationella minoriteters olika språk och kulturer bland personal inom äldreomsorgen,

vilket kan försvåra omsorgen. I samrådet med finska riksorganisationer uttrycks ett behov av utbildning för tvåspråkig personal.

Av kommunintervjuerna framkommer att flera genomför språkutbildningar där personal utan språkkunskaper i nationellt minoritetsspråk får lära sig grundläggande vardagsfraser och vårdfraser, och personal som har språkkompetens får möjlighet att vidareutveckla sina kunskaper inom vården. Exempelvis har en kommun inom förvaltningsområdet för meänkieli utvecklat en parlör med fraser och ord på meänkieli som alla i personalen får tillgång till. Liknande parlörer finns även i andra förvaltningskommuner och på olika nationella minoritetsspråk. En annan kommun, som ingår i förvaltningsområdet för finska, har inlett ett samarbete med en yrkes- högskola i Finland där studenter erbjuds praktikplats inom kommunens äldreomsorg. Detta skulle kunna leda till framtida rekryteringar. Några kommuner ser en trend i att dagens föräldrageneration vill värna sina barns tillgång till minoritetsspråk och efterfrågar barnomsorg på minoritetsspråk i högre grad. Det skulle på lång sikt kunna bidra positivt till personalförsörjningen.

En kommun anger att de ser en utmaning i att introducera personal som är nyanlända i Sverige för de nationella minoriteternas kulturer. Detta resonemang stöds av äldre i fokusgruppen som uttrycker att det finns många inom omsorgen som inte har fullgod svenska, och att det därför är svårt att hävda att de också borde lära sig ett minoritetsspråk. Samtidigt vittnar de äldre och anhöriga i fokusgruppen om betydelsen av att personalen har kunskap om de nationella minoriteternas språk och kultur. En äldre berättar att hen har haft hemtjänst och upplevt att personalen inte förstår och respekterar hens särskilda önskemål. En annan menar att förståelsen för språket och kulturen är svag och att kommunen är nöjd med att ha en profilerad avdelning men att utvecklingen sedan står still.

I Länsstyrelsens samråd med representanter för romer, sverigefinnar och tornedalingar har romska företrädare framfört att anhöriga vanligtvis tar hand om sina äldre när de får behov av service och omsorg. Ett romskt äldreboende skulle kunna vara relevant i framtiden och en process bör påbörjas omgående för att stärka romsk kompetens inom äldreomsorgen. Förslagsvis skulle detta kunna göras genom brobyggarkonceptet. Sverigefinska företrädare har påtalat att det behövs en ordentlig utbildning av biståndsbedömare i kommunerna, då de inte anses ha kompetens för att göra tillräckligt bra bedömningar. Det finns också behov av utbildning av tvåspråkig personal. Sverigefinska Riksförbundet har haft en del utbildningar som har varit framgångsrika men utöver det krävs det ytterligare insatser för att inspirera de som redan kan en del finska. Tornedalingarna har uttryckt att det redan i rekryteringsskedet borde vara meriterande att kunna meänkieli för de som söker tjänster inom vården och att språket behöver lyftas fram på ett bättre sätt. Ett förslag är att lyfta fram den tornedalska kulturen och språket genom att koppla ihop en profilerad avdelning med barngrupper för att uppmuntra ett språkligt och kulturellt utbyte. Liknande resonemang har

förts i Sametingets samråd med samer vad gäller samisktalande ungdomars möjlighet till erfarenhetsutbyte med äldreomsorgen. Här har också vikten av att anställa personal inom äldreomsorgen som redan kan samiska påtalats.

Sammanfattning och analys

Sammantaget vittnar de äldre och anhöriga i fokusgruppen om negativa erfarenheter och upplevelser av hur service och omvårdnad inom äldreomsorgen fungerar. Många känner en otrygghet och rädsla av att inte bli bemötta med respekt. De beskriver också en oro över att inte kunna göra sig förstådda och uttrycka sina behov såväl i mötet med socialtjänstens biståndshandläggare som i mötet med personal på boenden och i hemtjänsten.

Att utbilda sin personal i diskrimineringsfrågor och de nationella minoriteternas rättigheter i syfte att öka kunskapsnivån är ett sätt att motverka diskriminering och minska de äldres utsatta situation. Likaså kan ett aktivt värdegrunds- och likabehandlingsarbete samt kompetensutveckling i de nationella minoriteternas språk och kultur, säkerställa att de äldre får ett värdigt och respektfullt bemötande och service utifrån sina behov.

I enkätsvaren framkommer att få kommuner erbjuder personal inom äldreomsorgen utbildning om diskrimineringsfrågor och nationella minoriteters rättigheter. Detta gäller även kompetensutveckling i nationella minoriteters språk och kultur. En liknande bild har framkommit i samråd med samerna och de nationella minoriteternas riksorganisationer, vilka bland annat lyfter att kompetensen inom äldreomsorgen om nationella minoriteters språk och kultur bör höjas. I några av de intervjuer som gjordes med vårdpersonal har även resonemang utvecklats kring de utmaningar som finns i att höja kunskapsnivån för personal inom äldreomsorgen.

I jämförelse med utbildningsinsatser är det däremot vanligare att kommuner bedriver ett aktivt värdegrunds- och likabehandlingsarbete som inkluderar nationella minoriteter. Detta är positivt då det kan leda till att service och bemötande av de nationella minoriteterna förbättras.

Sammanfattningsvis kan konstateras att minoritetspolitiken hittills haft begränsade effekter för delområdet diskriminering och utsatthet. Det är svårt att bedöma hur utbredd den diskriminering och utsatthet som omger de nationella minoriteterna är. Särskilt judar och romer befinner sig i en svår situation. Språken jiddisch och romani chib omfattas inte av det särskilda skydd som finns inom förvaltningsområdena. Ett generellt arbete mot strukturell diskriminering och för att minska utsatthet är därför viktigt för att tillförsäkra äldre personer som tillhör de nationella minoriteterna rätten till service och omvårdnad inom äldreomsorgen på sitt nationella minoritetsspråk.

Insatserna för att motverka diskriminering och utsatthet inom äldreomsorgen på nationella minoritetsspråk bedöms av Länsstyrelsen och Sametinget som otillräckliga både inom och utanför förvaltningsområdena.

INFLYTANDE OCH DELAKTIGHET

Ett av syftena med svensk minoritetspolitik är att de nationella minoriteterna ska ges inflytande i frågor som berör dem. Denna rätt finns tydligt reglerad i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk, liksom i Europarådets ramkonvention och i den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk.

I regeringens prop. 2008/09:158 *Från erkännande till egenmakt* framgår att det är särskilt viktigt att fånga in de nationella minoriteternas behov och synpunkter när det gäller äldreomsorgsfrågor. I 5 § lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk stadgas att förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med representanter för minoriteterna.

En grundförutsättning för att enskilda ska kunna kräva de rättigheter som tillkommer dem enligt lagen, och därmed få reellt inflytande, är att de får korrekt och ändamålsenlig information. I 3 § stadgas att förvaltningsmyndigheter på lämpligt sätt ska informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter enligt lagen. I förarbetena till lagen preciseras att det är lämpligt att kommuner går ut med riktad information till äldre minoritetsmedborgare när det gäller möjligheten att få äldreomsorg på det egna minoritetsspråket.

Enligt 5 kap. 6 § socialtjänstlagen (2001:453) ska socialnämnden göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för äldre människor samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på området. Detta innebär att kommuner ska informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter.

Nuläge

Information

Utifrån kommunenkäten framgår att samtliga kommuner som ingår i förvaltningsområdena på olika sätt informerar de nationella minoriteterna om deras lagstadgade rättigheter till äldreomsorg på minoritetsspråk. Det vanligaste sättet att informera är genom kommunernas webbplatser. Andra informationskanaler som används är seminarier/möten, biståndsbedömning, broschyrer och hembesök. Några kommuner anger även bibliotek och vårdcentraler som en plats där information sprids. Kommunerna informerar framförallt på svenska och på det eller de nationella minoritetsspråk som kommunen ingår i förvaltningsområde för. Ingen av kommunerna ger information på jiddisch eller romani chib.

Drygt 30 procent av kommunerna utanför förvaltningsområdena uppger att de informerar de nationella minoriteterna om rätten till äldreomsorg på minoritetsspråk. Informationen ges främst på kommunens webbplats och vid

biståndsbedömning. Dessa kommuner informerar framförallt på svenska och finska och några enstaka på jiddisch och romani chib.

I intervjustudien anger kommunerna att den främsta informationskanalen för nationella minoriteters rättigheter gällande äldreomsorgen är i samband med biståndsbedömning.

Enligt socialtjänstlagen ska socialnämnden göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för äldre människor, samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på detta område. Utifrån kommunenkäten framgår att närmare 80 procent av kommunerna som ingår i förvaltningsområdena, framförallt för finska och samiska, bedriver uppsökande verksamhet för att nå de nationella minoriteterna. Vanligast är i samband med träffpunkter för pensionärer och genom minoritets- och pensionärsföreningar. Motsvarande siffra för kommunerna utanför förvaltningsområdena är drygt 10 procent.

Ett flertal kommuner som intervjuats ser information som ett utvecklingsområde, och de vill arbeta mer med uppsökande informationsverksamhet. I intervjuerna ger kommunerna exempel på sådan verksamhet som genomförts eller planeras. De tar bland annat upp att information ges i samband med dagverksamhet där yngre pensionärer nås, på anhörigdagar, i nätverksgrupper med pensionärer och genom enkäter som går ut till yngre pensionärer samt i informationsbrev.

En person i fokusgruppen för äldre och anhöriga vittnar om att kommuners information kan bli bättre. Hen beskriver att kommunen inte hänvisar de finstalande till den tvåspråkiga avdelning som finns och att kommunen inte gör någon reklam för avdelningen. Några äldre beskriver att de tar hjälp av barn och barnbarn för att göra sig förstådda och vara säkra på att de får och ger rätt information.

I enkätsvaren från lokala samråd framgår att närmare 60 procent av respondenterna inte tycker att äldreomsorgen på nationella minoritetsspråk fungerar bra. Några av förklaringarna är att kunskapen om nationella minoriteters särskilda rättigheter är generellt låg bland biståndshandläggare och andra berörda och att informationen om nationella minoriteters rättigheter är bristfällig. Den information som trots allt finns är inte översatt till de nationella minoritetsspråken.

Kommuners bristande kunskap om nationella minoriteter och deras rättigheter har också kommit upp i de samråd som uppföljningsmyndigheterna har haft med samerna och de nationella minoriteterna.

Inflytande

Av kommunenkäten framgår att så gott som alla kommuner som ingår i förvaltningsområdena på olika sätt ger den nationella minoritet, vars språk de ingår i förvaltningsområde för, möjlighet till inflytande gällande utbud och insatser inom äldreomsorgen. Den vanligaste formen för inflytande är

formaliserade samråd³ vilka ofta behandlar generella frågor däribland äldreomsorg. Några kommuner uppger även att inflytande och delaktighet ges genom informella möten med politiker och tjänstemän samt deltagande i referensgrupper och brukarråd. Enkätsvaren visar inga större skillnader mellan de olika förvaltningsområdena när det gäller former för inflytande.

I ungefär tio procent av kommunerna, framförallt i förvaltningsområdet för finska, har även romer och judar möjlighet till inflytande när det gäller utbud och insatser inom äldreomsorgen.

Samråden är till övervägande del rådgivande även om ett fåtal kommuner, framförallt i förvaltningsområdet för samiska, uppger att de har beslutsmandat. De flesta samråd är öppna för alla organisationer eller individer som vill delta, och endast några få kommuner har utsett representanter som deltar i samråden.

Knappt 30 procent av kommunerna utanför förvaltningsområdena ger de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande gällande utbud och insatser inom äldreomsorgen. Detta sker framförallt genom brukarråd.

I intervjuerna bekräftas att de flesta kommuner i förvaltningsområdena har samråd, merparten genom övergripande samråd där generella frågor behandlas varav äldreomsorg är en. Några kommuner har också särskilda samråd eller referensgrupper för äldreomsorgsfrågor.

Utifrån intervjuerna framkommer också att oavsett form så upplevs samråden som något positivt och en möjlighet att kunna anpassa verksamheten i enlighet med minoriteternas önskemål, till exempel genom konkreta förslag på aktiviteter som kan genomföras.

I enkäten till lokala samråd uppger ungefär hälften av respondenterna att kommunerna samråder om äldreomsorg, 40 procent svarar att kommunerna inte samråder och tolv procent vet inte om samråd sker i frågan.

I Sametingets samråd med samer framkommer att de flesta kommuner som ingår i förvaltningsområdet för samiska inte samråder om service och omvårdnad inom äldreomsorgen. De hävdar att äldreomsorgsverksamheten styrs utan kontakt med samrådsgrupper och i de fall samråd sker så ger det inget resultat.

Det främsta tillfället då äldre är delaktiga och uttrycker sina önskemål och behov vad gäller äldreomsorg är vid biståndsbedömningen. Därför är det viktigt att vid dessa tillfällen ha rutiner för att säkerställa den enskildes möjlighet till inflytande, och information om äldreomsorg på nationella minoritetsspråk. Knappt hälften av kommunerna som ingår i förvaltningsområdena, främst för meänkieli och samiska, har rutiner för detta ändamål vid biståndsbedömningen. Motsvarande för kommuner utanför förvaltningsområdena är cirka fem procent.

³ Det finns en plan för samrådet avseende syfte, formalia, deltagande och periodicitet.

Flera av kommunerna i intervjustudien uppger att de har rutiner i samband med biståndsbedömningen där biståndsbedömarna informerar om rätten till äldreomsorg på minoritetsspråk och ställer frågor om språkbehov. Några av kommunerna som saknar sådana rutiner menar dock att samtalet vid biståndsbedömning ändå alltid är anpassat efter den äldres individuella behov, där önskemål om språk och kultur kan inkluderas.

Ett flertal av de intervjuade kommunerna anser att individens möjligheter till inflytande är okomplicerat i förhållande till biståndsbedömningen eftersom den ordinarie verksamheten är uppbyggd efter individuella önskemål och behov. De menar att när den äldre får bistånd görs en genomförandeplan där det finns utrymme för olika typer av behov, inklusive språkliga och kulturella. Genomförandeplanen följs upp regelbundet och behov och önskemål kan anpassas. Till exempel finns möjlighet att uttrycka större behov av att få omsorg på sitt nationella minoritetsspråk om den äldre gradvis förlorar svenskan.

I fokusgruppen för äldre och anhöriga framkommer dock berättelser om att kommuners tjänstepersoner inte alltid har tillräckliga kunskaper om nationella minoriteters rättigheter. Bland annat beskrivs en situation då ett äldre romskt par ansökt om hemtjänst och fick besök av en biståndshandläggare som bara talade svenska. De äldre kunde inte göra sig förstådda vilket medförde att de inledningsvis inte fick någon hjälp. Senare erbjöds de en telefontolk, men inte på modersmålet romani chib utan på polska. En annan äldre beskriver att det inte finns äldreboende eller särskilda aktiviteter på finska. Hen menar att biståndshandläggaren och andra inblandade tjänstepersoner inte känner till lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk eller är ovilliga att följa den. Ytterligare en äldre uppger att hemtjänsten inte har kunskap om romska renlighetsregler och respekt för romsk kultur och romska seder.

I samrådet med Länsstyrelsen har judiska riksorganisationer uppmärksammat myndigheten på äldre judars situation. De menar att den lokala biståndsbedömningen inte alltid tar hänsyn till äldre som har behov av att bo på judiska äldreboenden. Dessutom har sverigefinska riksorganisationer påtalat behovet av utbildning för biståndsbedömare, då de stött på många missförstånd och undermåliga biståndsbedömningar när det gäller finskspråkiga äldre.

Förutom fasta rutiner som säkerställer att de äldre får information om rätten till äldreomsorg på nationella minoritetsspråk och får uttrycka sina önskemål och behov, kan kommunen erbjuda samtal på språken. Av kommunenkäten framkommer att runt 70 procent av kommunerna som ingår i förvaltningsområdena för finska och meänkieli erbjuder samtal på minoritetsspråken vid biståndsbedömningen. Motsvarande siffra för kommuner i förvaltningsområdet för samiska är knappt 30 procent.

Drygt 30 procent av kommunerna utanför förvaltningsområdena uppger att de erbjuder samtal på minoritetsspråk. Några enstaka kommuner, både inom

och utanför förvaltningsområdena, erbjuder samtal vid biståndsbedömningen på romani chib och jiddisch.

Sammanfattning och analys

Svensk lagstiftning reglerar kommuners skyldighet att informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter samt ge dem möjlighet till inflytande och delaktighet i frågor om service och omvårdnad inom äldreomsorgen på nationella minoritetsspråk.

Kommuner som ingår i förvaltningsområdena informerar på olika sätt de nationella minoriteterna om deras lagstadgade rättigheter till äldreomsorg på minoritetsspråk. De vanligaste informationskanalerna är via kommunernas webbplatser och vid biståndsbedömningar. Många bedriver också uppsökande verksamhet för att nå äldre från de nationella minoriteterna och upplysa dem om socialtjänstens äldreomsorgsverksamhet. Kommunerna informerar framförallt på svenska och det eller de nationella minoritetsspråk som kommunen ingår i förvaltningsområde för. Ingen av kommunerna informerar på jiddisch eller romani chib.

Fokusgruppen med äldre och anhöriga och enkätsvar från lokala samråd vittnar dock om att kunskaperna om nationella minoriteters särskilda rättigheter är låga bland kommunala tjänstepersoner, vilket resulterar i att informationen om rättigheterna är bristfällig. Kontentan blir att om inte kommunala tjänstepersoner har kunskap om de nationella minoriteternas rättigheter kan inte korrekt information ges och därmed kan inte de nationella minoriteterna ställa krav på den service och omvårdnad som de har rätt till.

Förvaltningsområdeskommunerna ger de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande och delaktighet gällande äldreomsorg på minoritetsspråk. Den vanligaste formen för inflytande är genom formaliserade samråd. Dessa forum behandlar ofta generella och övergripande frågor, däribland äldreomsorg. Kommunerna samråder framförallt med den eller de nationella minoriteter som kommunen ingår i förvaltningsområde för.

Många representanter för de nationella minoriteterna i lokala samråd uppger dock att kommunerna inte samråder om äldreomsorgsfrågor. Samiska representanter i samrådet med Sametinget uttrycker också att få kommuner samråder om service och omvårdnad inom äldreomsorgen. De hävdar att äldreomsorgsverksamheten styrs utan kontakt med samrådsgrupper, och i de fall samråd sker så ger det inget resultat.

För den äldre är mötet med biståndshandläggaren det första tillfället då önskemål och behov kan framföras och tillgodoses. I detta möte är det viktigt att den äldre får kunskap om vilka valmöjligheter som finns och kan göra sig förstådd och bli lyssnad på. Flera kommuner som ingår i förvaltningsområdena har rutiner i samband med biståndsbedömning för att säkerställa att den enskilde ges möjlighet till inflytande och information när det gäller äldreomsorg på nationella minoritetsspråk. Kommunerna anser att

individens möjlighet till inflytande är okomplicerat eftersom den ordinarie verksamheten är uppbyggd efter individuella önskemål och behov. Många kommuner inom förvaltningsområdena för finska och meänkieli erbjuder också samtal på minoritetsspråken vid biståndsbedömningen.

Det finns en diskrepans i uppfattningen mellan fokusgruppen och kommunerna. Kommunernas bild är att verksamheten är uppbyggd efter individuella önskemål och behov medan de äldre vittnar om bristande kunskap hos handläggarna. Detta bekräftas också av de judiska och sverigefinska riksorganisationerna som Länsstyrelsen haft samråd med.

Många kommuner utanför förvaltningsområdena informerar inte de nationella minoriteterna om rätten till äldreomsorg på nationella minoritetsspråk. De flesta ger inte heller de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande gällande utbud och insatser inom äldreomsorgen. Här finns ett tydligt utvecklingsbehov.

Ett stort utvecklingsbehov finns också när det gäller kommuners skyldighet att informera och ge inflytande till de nationella minoriteterna judar och romer. Ingen av kommunerna som ingår i förvaltningsområdena informerar om äldreomsorg på jiddisch eller romani chib, och endast ett fåtal ger judar och romer inflytande över äldreomsorgen. I kommuner utanför förvaltningsområdena är situationen ungefär densamma.

Avslutningsvis kan konstateras att enskilda som bor i kommuner som ingår i förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska har fler möjligheter att få information och inflytande om rätten till äldreomsorg på minoritetsspråken. Detta har med största sannolikhet koppling till de statsbidrag som utbetalas för minoritetspolitiska insatser och att dessa kommuner har tydligt utpekade och väl förankrade funktioner med ansvar för det lokala minoritetsarbetet. Viktigt är också att minoritetsrepresentanter i dessa kommuner är aktiva och att uppföljningsmyndigheterna fortlöpande informerar om minoritetspolitiken och utbildar i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Men även i dessa kommuner finns utvecklingsbehov. I fokusgrupper och enkäter beskriver de nationella minoriteterna att informationen är bristfällig, kunskapen är låg bland kommunala tjänstepersoner och inflytandet i frågor om äldreomsorg kan bli bättre. De stora utvecklingsbehoven finns dock för de nationella minoriteterna judar och romer samt i kommuner utanför förvaltningsområdena.

Insatserna för att säkerställa rätten till information och inflytande vad gäller service och omvårdnad inom äldreomsorgen på nationella minoritetsspråk bedöms därmed av Länsstyrelsen och Sametinget vara otillräckliga. Framförallt gäller det för de nationella minoriteterna judar och romer och minoritetsspråken jiddisch och romani chib samt i kommuner utanför förvaltningsområdena.

SPRÅK OCH KULTURELL IDENTITET

Målsättningen med minoritetspolitiken är att stödja de nationella minoritetsspråken så att de hålls levande. De nationella minoriteterna ska ges möjlighet att lära sig, använda och utveckla sitt modersmål och utveckla en egen kulturell identitet. De ska kunna överföra sitt minoritetsspråk och sin kultur till nästa generation och språken ska bevaras och utvecklas som levande språk i Sverige.

I 18 § lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk stadgas att en kommun i ett förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller delar av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, meänkieli respektive samiska. Detsamma gäller kommuner utanför ett förvaltningsområde, om kommunen har tillgång till personal som är kunnig i språket. Det finns inte någon motsvarande rättighet för service och omvårdnad inom äldreomsorgen på jiddisch och romani chib.

I 4 § framgår det allmännas ansvar att särskilt skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Det föreskrivs vidare att det allmänna även i övrigt ska främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Samma lagrum utgör en del av grundskyddet vilket innebär att bestämmelsen gäller i hela landet och omfattar samtliga nationella minoriteter och minoritetsspråk.

I 5 kap. 6 § socialtjänstlagen (2001:453) framgår att kommuner ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli eller samiska där detta behövs i omvårdnaden av äldre människor.

Nuläge

Boenden och avdelningar på nationella minoritetsspråk

Det finns skillnader vad gäller tillgång till boenden eller avdelningar på nationella minoritetsspråk mellan kommuner som ingår i förvaltningsområden och de som inte ingår. I kommuner som ingår i förvaltningsområdena framgår att närmare 50 procent har boenden eller avdelningar enbart för de nationella minoritetsgrupperna. Majoriteten av dessa kommuner ingår i förvaltningsområdet för finska. Verksamheterna bedrivs i egen regi eller via entreprenad. Motsvarande siffra för kommuner utanför förvaltningsområdena är cirka fem procent.

Det finns även skillnader när det gäller tillgång till personal som behärskar nationella minoritetsspråk. Av kommuner som ingår i förvaltningsområdena uppger drygt 75 procent att de har boenden eller avdelningar med personal som behärskar nationella minoritetsspråk. Även här ingår majoriteten av kommunerna i förvaltningsområdet för finska. 20 procent av kommunerna utanför förvaltningsområdena uppger att de har tillgång till minoritetsspråkig personal.

Inom förvaltningsområdet för finska finns flera exempel på boenden och avdelningar som bedrivs helt på finska. I vissa fall har all personal finsk språkkompetens, i andra fall är delar av personalen både finsk- och svenskspråkig. I förvaltningsområdet för meänkieli finns ett boende med särskild inriktning på meänkieli. Personal inom övrig äldreomsorgs- verksamhet är ofta tvåspråkig vilket gör att äldre som efterfrågar service och omsorg på meänkieli kan få det även inom dessa verksamheter. I förvaltningsområdet för samiska finns ett fåtal boenden med samisktalande personal. Av personalintervjuerna framkommer att det saknas vikarier som kan minoritetsspråk.

En kommun inom förvaltningsområdena uppger att de har ett boende för den judiska minoriteten med personal som behärskar flera språk som de boende talar, inklusive jiddisch. Ingen av kommunerna uppger att de har boenden eller avdelningar för den romska minoriteten.

De äldre och deras anhöriga har många synpunkter på servicen för nationella minoriteter inom äldreomsorgen. Deltagarna i fokusgruppen anser till exempel att det är viktigt att kunna kommunicera på sitt minoritetsspråk och få del av minoritetsspecifika aktiviteter. Det finns äldre som saknar personal att kommunicera med på sitt nationella minoritetsspråk. De känner sig många gånger utsatta, ensamma och saknar tillfällen där de kan träffa andra inom samma nationella minoritetsgrupp. Att bli förstörd på sitt språk, fortsätta ta del av sin egen kultur, till exempel mattraditioner, är också av stor betydelse. Vidare framkommer att en del kommuner inte har någon organiserad service inom hemtjänst eller boenden för äldre på deras nationella minoritetsspråk.

Närmare 60 procent av minoritetsföreträdarna i de lokala samråden uppger att äldreomsorgen på nationella minoritetsspråk inte fungerar bra. De anser att det bland annat saknas personal som behärskar minoritetsspråk och att det finns organisatoriska brister då äldre med samma nationella minoritetsspråk placeras på olika boenden och på olika platser i kommunen. Andra menar att kommunerna har för låg ambitionsnivå och ibland uttrycker att andra grupper har högre prioritet än de nationella minoriteterna.

Det är stora skillnader mellan kommuner inom och utanför förvaltningsområdena när det gäller att kunna erbjuda minoritetskulturella aktiviteter på boendena. Ett fåtal kommuner utanför förvaltningsområdena erbjuder sådana aktiviteter medan cirka 80 procent av kommunerna inom förvaltningsområdena gör det. Aktiviteterna erbjuds främst för finsktalande och till viss del för samisktalande och meänkielitalande. Exempel på aktiviteter är musik, läsning, samtal, mat, sauna, tidningar, radio och TV. Minoritetskulturella aktiviteter erbjuds för judar i ett fåtal kommuner, men ingen kommun erbjuder kulturella aktiviteter för romer.

På boendena och i dagverksamheterna genomförs många aktiviteter tillsammans med minoritetsföreningar, till exempel anordnas finska musikkvällar, teaterföreläsningar på meänkieli och samisk matlagning. Enligt personal-

intervjuerna är det oftast på initiativ av minoritetsföreningarna som minoritetskulturella aktiviteter anordnas. Det framkommer också att äldre många gånger är förhindrade av hälsoskäl från att delta i aktiviteterna. I många kommuner, framförallt mindre, är de flesta som tillhör en nationell minoritet aktiva i föreningslivet och personalen menar att det upplevs som naturligt att föreningarna tar ett ansvar för att ta hand om de äldre.

Hemtjänst på nationella minoritetsspråk

Det är stora skillnader mellan kommunerna inom och utanför förvaltningsområdena vad gäller hemtjänsten. Drygt 20 procent av kommunerna utanför förvaltningsområdena erbjuder hemtjänst med personal som kan nationella minoritetsspråk. I förvaltningsområdena är motsvarande siffra över 80 procent. Majoriteten av kommunerna i förvaltningsområdet för finska erbjuder hemtjänst med personal som kan finska. Hemtjänst på samiska eller meänkieli finns bara i ett fåtal kommuner. Någon enstaka kommun utanför förvaltningsområdena erbjuder hemtjänst med finskspråkig personal.

I intervjustudien framgår att i kommuner där inte alla i personalteamet har kompetens i minoritetsspråket, försöker kommunerna tillgodose behovet genom att vårdtagarens kontaktperson kan det aktuella språket.

När det gäller hemtjänst som tillhandahåller minoritetskulturella aktiviteter så framkommer av enkätsvaren att ingen kommun utanför förvaltningsområdena erbjuder detta, medan hälften av kommunerna i förvaltningsområdena gör det. De vanligaste aktiviteterna rör läsning, samtal, musik, matlagning, utflykter men även att ta del av tidningar, TV och radioprogram på minoritetsspråk.

Av enkätsvaren framgår att ingen kommun, varken inom eller utanför förvaltningsområdena, erbjuder hemtjänst med speciell kompetens i språk eller kultur för romer och judar.

De äldre och anhöriga i fokusgruppen uppger att de saknar kulturella aktiviteter. De efterfrågar till exempel folkbildning (om den egna kulturen), musik, aktiviteter utomhus och mer socialt umgänge.

Utbud och efterfrågan

Utanför förvaltningsområdena bedömer hälften av kommunerna att utbudet av hemtjänst och boenden med minoritetsspråk och minoritetskulturella aktiviteter matchar efterfrågan. Resterande kommuner saknar kunskap om hur väl utbudet matchar efterfrågan. Detta gäller både hemtjänst och boende på samtliga fem minoritetsspråk.

Inom förvaltningsområdena uppger en majoritet av kommunerna att utbud och efterfrågan på hemtjänst och boenden på minoritetsspråk och med minoritetsspecifika aktiviteter är i balans. I förvaltningsområdet för finska framgår dock att närmare 30 procent av kommunerna har en större efterfrågan än utbud vad gäller hemtjänst och boenden för finstalanden.

Närmare hälften av kommunerna saknar kunskap om behoven av omsorg på de minoritetsspråk som de inte får statsbidrag för.

Knappt 80 procent av respondenterna i de lokala samråden gör bedömningen att kommunens utbud av äldreomsorg på nationella minoritetsspråk inte motsvarar den efterfrågan som finns. Av svaren framgår bland annat att kommunerna har för få platser och att väntetiden är lång.

Rekryteringsbehov

Det stora flertalet, närmare 90 procent, av kommunerna utanför förvaltningsområdena anser att de för närvarande inte har något rekryteringsbehov av personal som kan nationella minoritetsspråk inom äldreomsorgen. Ett fåtal kommuner uppger att de behöver rekrytera flera finsktalande medarbetare de närmaste åren och någon enstaka kommun ser behovet av att utöka med språkkunnig personal för de övriga minoritetsspråken.

I kommuner som ingår i förvaltningsområdena varierar rekryteringsbehovet. I förvaltningsområdet för finska ser närmare 70 procent av kommunerna ett behov av att rekrytera flera finsktalande medarbetare till hemtjänsten de närmaste åren. Nästan 80 procent har motsvarande rekryteringsbehov avseende boenden där hela eller delar av servicen sker på finska. I förvaltningsområdet för meänkieli har 60 procent av kommunerna ett behov av att rekrytera flera meänkielitalande medarbetare de närmaste åren till hemtjänsten och 40 procent har motsvarande rekryteringsbehov avseende boende. I förvaltningsområdet för samiska har 50 procent av kommunerna ett behov av att rekrytera en till tre samisktalande medarbetare de närmaste åren till både hemtjänsten och boende.

Enligt socialtjänstlagen ska kommuner verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli eller samiska där detta behövs i omvårdnaden av äldre människor. Utifrån personalintervjuerna är den sammantagna bilden att kunskaper i minoritetsspråk inte är ett krav vid rekrytering, med några få undantag. Det framgår också av intervjuerna att kommuner på ett bättre sätt skulle kunna ta tillvara personalens resurser och kompetenser i nationella minoritetsspråk. Personalen efterfrågar ett bättre stöd från kommunen i hur vikarierande personal ska handledas när det gäller nationella minoritetsspråk och nationella minoritetskulturer.

Tillgång till minoritetsspråkkunnig personal är för många kommuner en stor utmaning och begränsar möjligheterna att erbjuda verksamhet som helt eller delvis bedrivs på minoritetsspråket. Utbudet av äldreomsorg på nationella minoritetsspråk ser olika ut beroende på kommunernas förutsättningar. Till exempel har någon kommun äldreboende med olika nationella minoritetsspråksavdelningar, andra upphandlar boende med nationella minoritetsspråk och kulturinriktning och vissa har integrerad boende- och hemtjänst med nationella minoritetsprofiler. Några kommuner har både nationella minoritetsspråksavdelningar och avdelningar med särskild profil. I en del kommuner finns hemtjänstenheter helt på nationella minoritetsspråk.

Inom samiskt förvaltningsområde finns svårigheter att få tag på samiskspråkig personal. Detta framkommer även i samrådet med samerna. Därför erbjuds boenden med kulturell profil och vissa språkliga inslag. Personalen kan till exempel använda sig av vissa fraser på samiska eller anlita någon med språkkompetens som regelbundet besöker och samtalar med brukarna. Där boende med samisk profil saknas har samordnaren eller minoritetsföreningen ibland ordnat träffpunkter för äldre samer.

Av personalintervjuerna framkommer att det ibland kan vara viktigare att personal på boenden har språk- och kulturkompetens än att de har vårdutbildning. Speciellt hos äldre med demenssjukdom är det viktigt att kunna tala språket samt ha kunskap om den äldres tidigare livsförhållanden.

I enkätsvaren från de lokala samråden uppger närmare 60 procent att rekrytering av personal med kunskaper i de nationella minoritetsspråken är problematisk, och att det sällan ses som en merit eller ett krav vid rekrytering. Vid Länsstyrelsens samråd med tornedalingar och Sametingets samråd med samer har det framförts synpunkter om att kompetensen i respektive språk bör vara meriterande i vårdrelaterade yrken.

Sammanfattning och analys

Sammanfattningsvis kan konstateras att förvaltningsområden är en framgångsfaktor när det gäller den enskildes rätt till service och omvårdnad inom äldreomsorgen på finska, meänkieli respektive samiska. Det är betydligt vanligare att kommuner inom förvaltningsområdena erbjuder service och omvårdnad inom äldreomsorgen med minoritetsspråkkunnig personal än utanför förvaltningsområdena. Majoriteten av boenden och hemtjänst med minoritetsspråkkunnig personal eller minoritetsspecifika aktiviteter, riktar sig till finskspråkiga. Det finns även äldreomsorgs- verksamhet för samisktalande respektive meänkielitalande om än i mindre utsträckning. Ingen kommun utanför förvaltningsområdena erbjuder minoritetskulturella aktiviteter inom ramen för hemtjänsten.

Endast en kommun utanför förvaltningsområdet uppger att de har ett särskilt boende för den judiska minoriteten och ingen kommun har en sådan verksamhet för den romska minoriteten.

Många av de kulturella aktiviteter som anordnas sker av eller i samarbete med minoritetsföreningar. Föreningssamarbetet ses som en tillgång av kommunerna och något som gör den kulturella inriktningen på verksamheten levande. Samarbete med föreningar ses som väldigt positivt och ett sätt att främja nationella minoriteters språk och kultur.

Det förstärkta skyddet inom förvaltningsområdena ger enskilda äldre rätt till äldreomsorg helt eller delvis på dessa språk. Enkätsvaren visar dock att det finns kommuner inom förvaltningsområdena som inte erbjuder äldreomsorg helt eller delvis på språken. Svaren från fokusgruppen och de lokala samråden styrker bilden och visar på ett antal brister inom äldreomsorgen för de nationella minoriteterna. Flera påtalar vikten av att kunna kommunicera på

sitt minoritetsspråk och få ta del av kulturspecifika aktiviteter. Åtskilliga av de äldre känner sig utsatta, ensamma och saknar ett ställe där de kan träffa andra inom samma nationella minoritetsgrupp.

Kommuner utanför förvaltningsområdena uppger att de erbjuder och tillgodoser den efterfrågan som finns av äldreomsorg på nationella minoritetsspråk. Dock saknar hälften av dessa kommuner kunskap om hur väl utbudet matchar efterfrågan. När det gäller förhållandet mellan utbud och efterfrågan inom förvaltningsområdena upplever en majoritet att det råder en balans. Det är viktigt att kommunerna kartlägger den enskildes behov för att de nationella minoriteterna ska få sina rättigheter till service och omvårdnad inom äldreomsorg på sina minoritetsspråk.

I de uppgifter som kommunerna lämnat och de synpunkter som framkommit i fokusgruppen och de lokala samråden, finns en diskrepans i uppfattningen om hur väl utbudet motsvarar den efterfrågan som finns idag. Flertalet kommuner uppger att det är balans mellan utbud och efterfrågan medan majoriteten av minoritetsföreträdarna har en annan uppfattning.

Kommuner utanför förvaltningsområdena ser inget rekryteringsbehov just nu av minoritetsspråkig personal. Medan rekryteringsbehoven inom förvaltningsområdena uppskattas vara relativt stora inom respektive minoritetsspråk de närmaste åren.

Tillgång till personal som behärskar nationella minoritetsspråk är för många kommuner en stor utmaning och begränsar möjligheterna att erbjuda verksamhet som helt bedrivs på minoritetsspråket. Det flesta kommuner har redan idag svårt att rekrytera personal med språkkompetens som möjliggör äldreomsorg helt på minoritetsspråk. De som inte har svårigheter idag bedömer att det kommer bli svårare i framtiden. Bristen på språkkunnig personal leder till att många kommuner begränsas till att endast erbjuda delar av äldreomsorgen på minoritetsspråket, eller främst erbjuda kulturell inriktning och kulturella aktiviteter. Det är viktigt att kommuner vidtar aktiva åtgärder så att brukare kan få den service och omvårdnad inom äldreomsorgen på nationellt minoritetsspråk som de har rätt till. Kommuner behöver lösa rekryteringsbehovet och statsbidraget kan användas för de merkostnader som uppkommer med anledning av detta.

Avslutningsvis kan konstateras att enskilda som bor i kommuner som ingår i förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska har större möjligheter att få sin rätt till service och omvårdnad inom äldreomsorg på minoritetsspråken tillgodosett. Dock föreligger även ett utvecklingsbehov i dessa kommuner. Det finns äldre som saknar personal att kommunicera med och bristen på kunskap om de nationella minoriteterna hos personalen är stor.

Insatserna för att säkerställa rätten till service och omvårdnad inom äldreomsorgen på nationella minoritetsspråk bedöms därmed av Länsstyrelsen och Sametinget vara otillräckliga, framförallt för de nationella minoritetsspråken jiddisch och romani chib samt i kommuner utanför förvaltningsområdena.

Förslag på åtgärder

För att minoritetspolitiken ska få större och effektivare genomslag när det gäller service och omvårdnad inom äldreomsorgen på nationella minoritets-språk, föreslår Länsstyrelsen och Sametinget följande åtgärder:

Diskriminering och utsatthet

- *Att diskrimineringsgrunderna i diskrimineringslagen (2008:567) ses över för att utreda möjligheterna att uppta språk som diskrimineringsgrund.*

I diskrimineringslagen (2008:567) upptas inte språk som diskrimineringsgrund. Detta är något som diskuteras i prop. 2007/08:95 Ett starkare skydd mot diskriminering, och som bör fortsätta utredas. Det skulle även öka samstämmigheten med konventionsåtaganden såsom artikel 14 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Språk nämns även som en grund för diskriminering i artikel 2 i FNs konvention om medborgerliga och politiska rättigheter.

Inflytande och delaktighet

- *Att Inspektionen för vård och omsorg får ett flerårigt uppdrag att i dialog med de fem nationella minoriteterna utveckla och pröva former för i första hand inflytande i enlighet med 5 § lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.*

Samråd mellan företrädare för de nationella minoriteterna och myndigheter på olika nivåer är centralt i minoritetspolitiken. Ett område som är av särskild vikt att säkerställa att de nationella minoriteternas synpunkter fångas in är inom äldreomsorgen.

Språk och kulturell identitet

- *Att Socialstyrelsen får i uppdrag att komplettera sina undersökningar om äldreomsorg med frågor relaterade till nationella minoritetsspråk.* Socialstyrelsen tar fram olika undersökningar och jämförelser inom äldreomsorgen. En del resultat redovisas i Äldreguiden och Öppna jämförelser.
- *Att Socialstyrelsen tillförs resurser för att ta fram och sprida kunskap om de nationella minoriteterna och deras särskilda rättigheter.* Kommuner behöver säkerställa att personalen inom socialtjänst och äldreomsorg får kompetenshöjande insatser om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken. För att stödja huvudmännen i detta arbete bör Socialstyrelsen tillföras resurser för att ta fram kunskapsstödet.
- *Att regeringen ser över möjligheten att ta fram och genomföra kompetensutbildning i nationella minoritetsspråk och kulturer för personal inom omsorgen.*

Det råder brist på språkkunnig personal i de nationella minoritetsspråken inom många områden, inte minst inom äldreomsorgen. Arbetsförmedlingen har i dag i uppdrag att samordna och genomföra ”snabbspår” för

nyanlända personer. En motsvarande modell skulle kunna användas för utbildning i de nationella minoritetsspråken och kulturerna.

- *Att regeringen ser över möjligheterna att inom gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram och motsvarande vuxenutbildningar införa nationella minoritetsspråk som ett ämnesalternativ.*

Detta kan öka möjligheter att rekrytera personal med vårdutbildning och kunskaper i något av de nationella minoritetsspråken.

Övriga förslag

Länsstyrelsen och Sametinget gör den samlade bedömningen att följande åtgärdsförslag som förts fram i myndigheternas årsrapport för 2014 fortfarande är aktuella:

Övergripande

- *Att regeringen tillför uppföljningsmyndigheterna utökade resurser för stödjande, samordnande och kunskapshöjande insatser.*

Sedan 2010 är anslagen till uppföljningsmyndigheterna oförändrade trots att behoven både inom och utanför förvaltningsområdena stadigt har ökat. Antalet kommuner och landsting/regioner som nu får statsbidrag och efterfrågar särskilt stöd gällande information, utbildning och samordning har i princip fördubblats. Samtidigt kvarstår behoven i landets övriga kommuner där kunskapsbristen fortfarande är omfattande.

Inflytande och delaktighet

- *Att regeringen höjer statsbidraget till nationella minoriteters organisationer.*

Uppföljningsmyndigheterna arbetar för att grundskyddet ska bli känt i alla Sveriges kommuner och att förvaltningsmyndigheter ska samråda med samtliga nationella minoriteter i frågor som berör dem i enlighet med deras rättigheter. När allt fler kommuner, landsting och statliga myndigheter efterfrågar samråd med representanter för de nationella minoriteterna ställer det dock högre krav på både personella och ekonomiska resurser för de nationella minoriteternas representanter och deras organisationer.

- *Att regeringen tilldelar de judiska och romska minoriteterna medel för att stärka samråd och dialog med kommuner.*

Varken den judiska eller romska minoriteten får några särskilda medel för att samråda på lokal nivå trots att denna rättighet ingår i grundskyddet som även omfattar dessa minoriteter. Denna orättvisa ordning motsäger intentionerna i lagens grundskydd och försvårar implementeringen av minoritetspolitiken.

- *Att regeringen inför reglering i förordning (2005:765) om statsbidrag för nationella minoriteter.*

Det nuvarande regelverket leder till en konkurrenssituation inom minoritetsgrupperna och innebär att en organisation plötsligt kan få stora förändringar i sina ekonomiska förutsättningar då de ska dela beloppet med en nytillkommen organisation.

Språk och kulturell identitet

- *Att regeringen ger Universitets- och högskolerådet och Universitetskanslerämbetet i uppdrag att harmonisera statistiken kring högre utbildning i de nationella minoriteternas språk och kulturer så att uppgifter om antagning och examinering blir jämförbara.*

Uppgifter som berör antagning respektive examinering kommer från olika källor och olika myndigheter. Det skilda ursprunget medför skillnader i definitioner vilket gör att det inte är ett lämpligt underlag för uppföljning.

Stödjande, samordnande och kunskapshöjande insatser

I detta avsnitt redovisas vilka stödjande, samordnande och kunskapshöjande insatser som Länsstyrelsen och Sametinget genomfört under året, vilka behov som finns av ytterligare insatser samt hur årets anslagsmedel har använts. I denna del rapporteras också fördelningen av stöd enligt förordningen (2005:765) om statsbidrag för nationella minoriteter, Länsstyrelsens särskilda uppdrag avseende den romska minoriteten, kommuners kartläggningsarbete, Sametingets utvecklingsarbete med minoritet.se och hur Samiskt språkcentrum genomfört sitt uppdrag.

Länsstyrelsen och Sametingets gemensamma uppdrag

Från den 1 februari 2015 ingår sammanlagt 75 kommuner och 14 landsting/regioner i ett eller flera av förvaltningsområdena för finska, meänkieli eller samiska. Inga nya kommuner har anslutits under 2016.

Nya samordnare samt ansvariga för arbetet med nationella minoriteter i kommuner och landsting/regioner i förvaltningsområdena har under året erbjudits utbildning om minoritetspolitiken, dess delområden och lagstiftningen. Myndigheterna har även genomfört informationsträffar för samordnarna för att informera om myndigheternas arbete och regeringsrapporter. Vid dessa tillfällen har även Regeringskansliet informerat om arbetet med översynen av lagen.

Vidare har Länsstyrelsen och Sametinget genomfört åtskilliga kommunbesök samt medverkat i ett flertal informationsmöten och konferenser. Utöver organiserade aktiviteter har stöd och information getts via telefon och e-post. Enligt myndigheternas bedömning finns ett fortsatt stort behov av informations- och utbildningsinsatser i kommunerna och landstingen/regionerna både inom och utanför förvaltningsområdena då det är svårt att nå samtliga berörda och personal byts ut.

Under året har uppföljningsmyndigheterna genomfört tre konferenser på temat barns rätt till sitt nationella minoritetsspråk i förskola, förskoleklass och skola. Bakgrunden till temat var myndigheternas gemensamma årsrapport som lämnades till regeringen i mars 2016 och som hade ett särskilt fokus på detta område. Det finns även ett särskilt intresse för dessa frågor inom minoritetspolitiken och ett stort behov av kunskapshöjande insatser. Konferenserna innehöll föreläsningar om bland annat skollagen och forskning om tvåspråkighet, samt workshops där kommunrepresentanter delade med sig av sina erfarenheter av att arbeta med tvåspråkighet för nationella minoritetsgrupper. Även föräldrar medverkade och berättade om

sina erfarenheter av att få modersmålsundervisning för sina barn. Problematiken kring frågan illustrerades dessutom genom teaterscener som togs fram i samarbete med teatergruppen Scen & Synergi. Konferenserna anordnades i Stockholm, Malmö och Luleå. I Malmö samarrangerades konferensen med Länsstyrelsen i Skåne och i Luleå med Länsstyrelsen i Norrbotten. Konferenserna samlade tillsammans drygt 270 nyckelpersoner från kommuner, andra myndigheter och nationella minoriteters organisationer. Utvärderingen som gjordes visade att konferenserna fyllde en viktig funktion och var mycket uppskattade av deltagarna.

Uppföljningsmyndigheterna har anordnat en årlig nätverksträff med statliga myndigheter som är särskilt relevanta i utvecklingsarbetet för nationella minoriteter. På träffen deltog 19 myndigheter varav nio länsstyrelser. Deltagarna uttryckte att nätverket initialt fyllt en viktig funktion för kontakter och informationsutbyten men att träffarna i dess nuvarande form inte är lika aktuella längre. Det beslutades därför att göra ett uppehåll.

Länsstyrelsen och Sametinget har, med anledning av länsstyrelsernas uppdrag att följa upp, analysera och redovisa hur lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk implementerats i myndighetens interna och externa insatser, bjudit in samtliga länsstyrelser till två seminarier för diskussion om redovisning, samarbete och stöd. Regeringskansliet medverkade vid ett av tillfällena och klargjorde vad regeringen har för förväntningar på länsstyrelserna.

Under året har myndigheterna producerat fyra digitala nyhetsbrev om aktuella frågor och aktiviteter inom området nationella minoriteter. Nyhetsbrevet har drygt 600 prenumeranter. Från det att nyhetsbrevet kom ut första gången år 2012, har antalet prenumeranter nästan fördubblats. Enligt den utvärdering som gjorts tycker en majoritet av läsarna att innehållet i nyhetsbrevet är intressant och att utgivningsplanen om fyra per år är bra.

Som ett led i att nå en bredare allmänhet med kunskap om de nationella minoriteterna har myndigheterna under året gett ut en tidningsbilaga i Dagens Nyheter och Dagens samhälle. Tidningarna når 800 000 läsare. Bilagan har varit en del av myndigheternas satsning på att uppmärksamma barns rätt till sitt nationella minoritetsspråk. Den effektmätning som genomfördes via 150 intervjuer visade att 55 procent hade läst bilagan. Drygt 60 procent av läsarna avsåg att gå vidare och söka mer information, kontakta uppföljningsmyndigheterna eller besöka webbplatsen. På en skala från 1 till 7 där 7 var högsta betyg fick bilagan medelvärde 6. Att jämföra med snittvärdet för den här typen av mätningar som ligger på 4,6. Av de intervjuade var 55 procent kvinnor och 45 procent män.

Myndigheternas tidigare framtagna broschyrer och informationsmaterial är fortsatt mycket efterfrågade och trycks ständigt upp i nya upplagor. Bedömningen är att det finns ett stort behov av ytterligare information som täcker olika verksamhetsområden.

Länsstyrelsen deltog, tillsammans med Sametinget, på Mänskliga Rättighetsdagarna i Malmö. På mässan arrangerade vi ett seminarium där en panel med bland annat kommunalråd samtalande kring barns rätt till sitt nationella minoritetsspråk inom förskola, förskoleklass och skola. På seminariet framförde också teatergruppen Scen & Synergi scener som illustrerar de nationella minoriteternas utsatta situation genom historien. Länsstyrelsen och Sametinget hade även en informationsmonter som var välbesökt.

Myndigheterna har också genomfört en annonsserie i Dagens Samhälle om nationella minoriteters rättigheter. Med rubriker som *Kan mitt barn få förskola på finska? Kan din kommun erbjuda äldreomsorg på meänkieli?* och *Vad vet du om mina rättigheter?* riktades budskapet till beslutsfattare och verksamhetsansvariga i landets kommuner och landsting/regioner. Annonserna nominerades tillsammans med tolv andra bidrag till priset Columbi Ägg 2016. Motiveringen var att de "på ett imponerande sätt förvandlat den kommunikativa utmaningen till en kreativ möjlighet". Priset delades ut den 17 mars 2017 och det blev en hedrande delad andraplats.

Centralt för minoritetspolitiken är samråd mellan företrädare för nationella minoriteter och myndigheter på olika nivåer. Länsstyrelsen och Sametinget har genomfört ett gemensamt samråd med organisationer för judar, romer sverigefinnar och tornedalingar. Länsstyrelsen har även genomfört enskilda samråd med företrädare för dessa fyra nationella minoriteters riksorganisationer. De enskilda samråden samordnades med utbildningsmyndigheterna. Sametinget har genomfört två enskilda samråd med samiska representanter varav ett under våren och ett under hösten. Representanter för Länsstyrelsens ledning har under året träffat representanter för Sverigefinländarnas delegation och Svenska tornedalingars riksförbund – STR-T för att klargöra myndighetens roll samt diskutera de nationella minoriteternas delaktighet i myndigheternas årsrapport till regeringen.

Länsstyrelsen har varit inbjuden till Kanadas ambassad för att presentera den svenska minoritetspolitiken och lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Myndigheten har även tagit emot en delegation från Ecuador och informerat om arbetet med nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Länsstyrelsen och Sametinget ingår i Kungliga Bibliotekets referensgrupp för arbetet med att ta fram förslag på en nationell biblioteksstrategi inom det allmänna biblioteksväsendet (Ku 2014/01693/Ki), (Ku 2015/00747/Ki). Båda uppföljningsmyndigheterna ingår med varsin expert i Utredningen om en stärkt minoritetspolitik (Ku 2016:02).

Anslagsmedel

Till samordning, kunskapshöjande insatser, informations- och utbildningsinsatser disponeras enligt anslagspost 3 i regleringsbrevet 1 450 000 kronor. Under året har hela anslaget använts för ändamålet.

Länsstyrelsen och Sametinget bedömer att behovet av resurser motsvarande minst 2016 års medel för stödjande, samordnande och kunskapshöjande insatser kommer att behövas även fortsättningsvis. Den tidigare utökningen av kommuner inom förvaltningsområdena har medfört ökade behov av utbildning och information utan att medel för detta har tillförts. Det finns dessutom fortfarande efterfrågan på stöd i många av de äldre förvaltningsområdeskommunerna som det idag inte finns resurser att tillgodose. Uppföljningsmyndigheternas insatser räcker inte till för att möta både de skiftande behov som finns i kommunerna i förvaltningsområdena och det omfattande utvecklingsarbete som behövs i övriga kommuner om minoritetspolitikens mål ska säkerställas.

Statsbidrag till kommuner och landsting

Utifrån förordning (2009:1299) om nationella minoriteter och minoritetsspråk är statsbidraget till kommuner och landsting/regioner avsett att användas till merkostnader som uppkommer i kommunen och landstinget/regionen med anledning av de rättigheter som enskilda har enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk, och till åtgärder för att stödja användningen av finska, meänkieli och samiska. Kommuner och landsting/regioner är skyldiga att lämna en ekonomisk redovisning av utbetalda medel (12 §).

Kommuner

Länsstyrelsen fördelade under året 55 840 078 kronor i statsbidrag till 56 kommuner och Sametinget fördelade 15 454 943 kronor i statsbidrag till 19 kommuner. Totalt fördelades 71 295 021 kronor till 75 kommuner.

Kommunerna har haft 75 659 200 kronor i disponibelt statsbidrag⁴ för år 2016 och den totala förbrukningen är 68 865 550 kronor (91 procent). Detta är en något mindre förbrukning än tidigare år. Kommunerna har använt drygt 40 procent av statsbidraget till kostnader för samordning. Cirka tolv procent har använts till merkostnader inom förskoleverksamhet och ungefär detsamma för service och omvårdnad inom äldreomsorgen. Tre procent av statsbidraget har använts för merkostnader i arbetet med nationella minoriteters inflytande, delaktighet och samråd.

Länsstyrelsen och Sametinget har i en rapport⁵ till regeringen undersökt hur kommuner inom förvaltningsområdena har använt statsbidraget. I rapporten föreslår myndigheterna även riktlinjer. Utifrån de ekonomiska redovisningar som kommunerna har lämnat kan uppföljningsmyndigheterna konstatera att den enskilt största kostnaden är löner. De flesta kommuner bekostar samordnarens hela lön med statsbidraget. Några kommuner redovisar också

⁴ Med disponibelt statsbidrag avses överskott av statsbidrag 2015, beviljad överföring av statsbidrag år 2015 samt utbetalt statsbidrag för år 2016.

⁵ ”Rapport om användningen av statsbidraget för förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska samt förslag till riktlinjer.” Lämnades till regeringen 29 januari 2016.

höga OH-kostnader. Kommunerna redogör även för att statsbidraget använts till inköp av litteratur och böcker till bibliotek. I de förslag till riktlinjer som lämnats, menar Länsstyrelsen och Sametinget att biblioteken själva är skyldiga att köpa in litteratur på nationella minoritetsspråk eftersom det inte är en merkostnad för kommunen. Enligt bibliotekslagen (2013:801) ska biblioteken ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken. I en kommun redovisas även kostnader för hyllor och inventarier för finsk litteratur på bibliotek.

Det råder fortfarande osäkerhet hos kommuner om vilka insatser som kan räknas som merkostnader, och vilken typ av stödåtgärder för språken som kan bekostas av statsbidraget enligt förordningen (2009:1299) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Länsstyrelsen och Sametinget gör fortsatt bedömningen att syftet med statsbidraget måste förtydligas och att föreslagna riktlinjer beslutas och snarast börjar gälla.

I 5 § lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk stadgas att förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med representanter för minoriteterna. Utifrån förarbetena till lagen bör de nationella minoriteterna särskilt engageras och ges möjlighet att påverka i frågor som rör användandet av ekonomiska resurser avsatta för minoritetspolitiska åtgärder. I enkäten till minoritetsföreträdare i lokala samråd ställdes frågan om äldreomsorgen på nationella minoritetsspråk får del av statsbidraget som kommuner får i och med att de ingår i förvaltningsområde. Det är anmärkningsvärt att 40 procent av minoritetsföreträdarna svarar att de inte vet om äldreomsorgen på nationella minoritetsspråk tar del av statsbidraget. Några kommenterar också att användningen av statsbidraget måste bli mer transparent och att stora delar av statsbidraget går till samordnarnas löner.

Landsting/regioner

Länsstyrelsen fördelade under året 2 500 000 kronor i statsbidrag till fem landsting och fem regioner och Sametinget fördelade 1 000 000 kronor i statsbidrag till tre landsting och en region. Totalt fördelades 3 500 000 kronor till nio landsting och fem regioner.

Den totala förbrukningen är 2 768 653 kronor (79 procent), vilket kan jämföras med 70 procent 2015. Fem landsting/regioner har förbrukat hela statsbidraget och det har använts framförallt till språk- och kulturinsatser, samordning och övergripande information.

Överföring av statsbidrag till 2017

Enligt förordningen (2009:1299) om nationella minoriteter och minoritetsspråk får statsbidraget sättas ner om en kommun eller landsting/region inte förbrukat hela beloppet för närmast föregående bidragsår. Statsbidraget ska dock inte sättas ner om en kommun eller landsting/region ansökt om att medel ska få användas för kommande år och ansökan beviljas. Utgångs-

punkten är att statsbidraget ska användas under innevarande år och ansökningar om överföring av statsbidrag har behandlats restriktivt.

Sista datum för ansökan om överföring av statsbidrag var den 10 november 2016. Sammanlagt inkom elva ansökningar på totalt 2 738 370 kronor. I förvaltningsområdena för finska och meänkieli ansökte åtta kommuner varav tre kommuner beviljades överföring med 393 750 kronor. I förvaltningsområdet för samiska ansökte inga kommuner om överföring. Tre landsting/regioner ansökte om överföring, två som ingår i förvaltningsområdet för finska och ett som ingår i förvaltningsområdena för finska och samiska. Ett landsting/region beviljades överföring med 60 000 kronor. Totalt beviljades överföring med 453 750 kronor.

Kommuners kartläggningsarbete

Utifrån 8 § förordningen (2009:1299) om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska varje kommun som ingår i förvaltningsområdena tillsammans med de nationella minoriteterna kartlägga de behov som finns i kommunen av åtgärder till stöd för användningen av finska, meänkieli respektive samiska. Kommunerna ska redovisa hur kartläggningen har genomförts (12 §).

Samtliga kommuner har inkommit med en särskild kartläggningsredovisning för 2016. I redovisningen redogörs för kartläggningsarbetet inom följande områden; förskola och äldreomsorg på nationella minoritetsspråk, service på språken i telefonväxel och reception, ärendehandläggning på språken, språkkompetens bland personalen samt information om nationella minoriteters lagstadgade rättigheter.

Av underlagen framgår att i stort sett alla kommuner har kartlagt vilka behov som finns av service på de nationella minoritetsspråken. De kommuner som inte kartlagt förklarar detta bland annat med att samordnaren varit tjänstledig och att kommunen planerar att genomföra kartläggningar under 2017.

De områden som flest kommuner kartlägger årligen är information om nationella minoriteters lagstadgade rättigheter och förskola på nationella minoritetsspråk. Områden som minst antal kommuner kartlägger årligen är språkkompetens bland personalen och ärendehandläggning på minoritetsspråken. 30 procent av kommunerna kartlägger äldreomsorg på de nationella minoritetsspråken årligen. Många kommuner har inte fastställt inom vilket intervall kartläggningarna följs upp.

De flesta kommuner uppger att de behov som framgår av kartläggningsarbetet också påverkar handlings- eller aktivitetsplaner och därmed budget. Kommuner som inte har gjort denna koppling förklarar att det inte finns några bra rutiner för kartläggningsarbetet eller att kommunen är ny i förvaltningsområdet och har därför inte hunnit med att utveckla arbetet.

Majoriteten av kommunerna uppger att de kartlägger i samråd med minoriteterna. De som inte samråder förklarar det bland annat med att det saknas rutiner för kartläggningsarbetet.

En majoritet av kommunerna som ingår i förvaltningsområdena genomför kartläggningar av personalens språkkunskaper inom äldreomsorgen. Drygt hälften av kommunerna utanför förvaltningsområdena uppger att de antingen inte kartlägger eller inte vet om kommunen kartlägger personalens språkkompetens.

Kommuner i intervjustudien uttrycker att det finns en risk att kartläggningar av personalens språkkompetens snabbt blir inaktuella i kommuner med hög personalomsättning. Vissa beskriver också svårigheter med att genomföra behovsinventeringar, och poängterar att det är viktigt att hitta metoder för hur man inhämtar information om de nationella minoriteterna utan att få grupperna att känna sig utpekade.

I enkätsvaren från minoritetsföreträdare i de lokala samråden, uppger hälften att kommunerna kartlägger om utbud av äldreomsorg på nationella minoritetsspråk motsvarar den efterfrågan som finns. Resterande svarar antingen att kommunen inte kartlägger eller att de inte vet om kommunen gör det. Detsamma gäller frågan om kommunerna kartlägger tillsammans med dem som representerar minoriteterna.

I Länsstyrelsens samråd med tornedalingar och sverigefinnar har det framkommit synpunkter om vikten av att kartläggningar av äldres önskemål om äldreomsorg på minoritetsspråk sker på ett respektfullt och professionellt sätt. Det förekommer exempel där kommuner har ställt frågan till äldre om de vill flytta från sitt nuvarande boende till ett annat där personalen talar deras minoritetsspråk. Detta ansågs inte vara ett bra sätt att genomföra en kartläggning eftersom det naturliga är att äldre inte vill flytta ifrån sina nuvarande boenden. Istället borde kommunen fråga de som är på väg in i boenden vad de föredrar. Sverigefinnar har i samråd med Länsstyrelsen understrukt hur avgörande det är med kartläggningar av personalens språkkunskaper för att kunna matcha brukare med rätt anställd.

Länsstyrelsens uppdrag

Statsbidrag till nationella minoriteters organisationer

Statsbidraget till organisationer som företräder nationella minoriteter regleras i förordningen (2005:765) om statsbidrag för nationella minoriteter. Förordningen gäller inte organisationer som företräder den samiska minoriteten. Syftet med bidraget är att stödja och underlätta verksamheten för organisationer som företräder judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar.

Sista ansökningsdag för statsbidrag för verksamhetsåret 2016 var den 1 oktober 2015. Vid ansökningstidens slut hade tolv ansökningar inkommit

och statsbidraget på sammanlagt 4 600 000 kronor beviljades till följande tio organisationer:

- Centraförbundet Roma International
- Finska Pensionärernas Riksförbund i Sverige
- Judiska Församlingarnas i Sverige Centralråd
- Riksförbundet Romer i Europa
- Roma Institutet
- Romano Pasos Research Centre
- Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksolaiset
- Sverigefinländarnas delegation
- Sverigefinska Riksförbundet
- Sveriges Jiddischförbund

I de samråd som Länsstyrelsen har genomfört har det återigen framkommit starka önskemål om att förordningen ses över och att någon form av reglering för fördelningen av statsbidraget införs. Det nuvarande regelverket leder till en konkurrenssituation inom minoritetsgrupperna och innebär att en organisation plötsligt kan få stora förändringar i sina ekonomiska förutsättningar då de ska dela beloppet med en nyttillkommen riksorganisation. Det finns även fortsatta önskemål om att nivån på statsbidraget höjs då kostnaderna för att medverka i samråd har ökat.

Länsstyrelsen fördelar också bidrag till Sverigefinländarnas delegation och Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksolaiset i syfte att stärka organisationernas möjlighet till samråd och dialog med kommunerna i förvaltningsområdena. Länsstyrelsen har under året betalat ut vardera 400 000 kronor till organisationerna. Utifrån de redovisningar som organisationerna har lämnat till Länsstyrelsen så har medlen använts i syfte att stärka sverigefinnars och tornedalingars samråd och dialog i förvaltningsområdena för finska och meänkieli. Tack vare statsbidraget har organisationerna kunnat ge råd och stöd till lokala samrådsrepresentanter samt själva delta vid lokala, regionala och nationella samråd med förvaltningsmyndigheter.

Länsstyrelsen har även under 2016 betalat ut 800 000 kronor till 15 organisationer som företräder judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar. Syftet med bidraget är att kompensera för de merkostnader som uppstår med anledning av deltagande i pågående processer inom det minoritetspolitiska området, däribland den utredning som har i uppdrag att se över lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Bidraget beviljades följande organisationer:

- Centraförbundet Roma International
- Finska Pensionärernas Riksförbund i Sverige
- Föreningen RUNG – resandefolket
- Judiska Församlingarnas i Sverige Centralråd
- Judiska Ungdomsförbundet i Sverige
- Met Nuoret - Tornedalingarnas ungdomsförbund

- Riksförbundet Romer i Europa
- Roma Institutet
- Romano Pasos Research Centre
- Romska ungdomsförbundet
- Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksolaiset
- Sverigefinländarnas Delegation
- Sverigefinska Riksförbundet
- Sverigefinska Ungdomsförbundet
- Sveriges Jiddischförbund

Särskilda uppdrag inom strategin för romsk inkludering

Länsstyrelsen i Stockholms län har sedan år 2012 i uppdrag att samordna och följa upp insatser inom den långsiktiga strategin för romsk inkludering.⁶ Arbetet ska genomföras i samråd med romska företrädare och sakkunniga. I uppdraget ingår att stödja kommuner att utveckla arbetssätt och metoder för romsk inkludering och att kontinuerligt sprida erfarenheterna av arbetet till kommuner, landsting och berörda myndigheter. Länsstyrelsen ska öka kunskapen om hur ett rättighetsbaserat arbetssätt kan användas för romsk inkludering på lokal nivå. Uppdraget innefattar även insatser för distribution och spridning av utbildningsmaterialet *Antiziganismen i Sverige* samt att integrera information om romsk inkludering på webbplatsen minoritet.se.⁷ Ytterligare ett uppdrag inom Länsstyrelsens arbete med strategin för romsk inkludering handlar om att genomföra insatser för att utbilda romska hälsoinspiratörer.⁸

2016 års arbete med strategin för romsk inkludering har för Länsstyrelsen handlat om att avsluta de fyra första årens arbete med de fem pilotkommunerna (Luleå, Linköping, Göteborg, Helsingborg och Malmö), och starta upp arbetet med fem nya utvecklingskommuner som regeringen beviljade bidrag i juni 2016 (Borås, Gävle, Haninge, Stockholm och Uppsala). Länsstyrelsen arrangerade under våren en slutkonferens för pilotkommunerna för spridning och erfarenhetsutbyte, samt tog fram en broschyr med goda exempel på hur kommuner kan arbeta rättighetsbaserat med romsk inkludering. I samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting producerade Länsstyrelsen en film om erfarenheter från ett projekt om hur kommuner kan utveckla systematiska kvalitativa samråd. Luleå kommun, Linköpings kommun och Göteborgs stad deltog i projektet. Länsstyrelsen initierade också arbetet för utvecklingskommunerna genom återkommande

⁶ 2012 beslutade regeringen om en samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering under åren 2012-2032 (Skr. 2011/12:56). Strategin är en förstärkning av politiken för nationella minoriteter. Det övergripande målet för strategin är att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom.

⁷ Skriften *Antiziganismen i Sverige*, och tillhörande lärarhandledning, togs fram 2015 av Kommissionen mot antiziganism.

⁸ Utöver det övergripande uppdraget om samordning och uppföljning av arbetet med strategin för romsk inkludering under åren 2016-2019 (Ku2015/03037/DISK) har Länsstyrelsen i Stockholm har under 2016 fått ett uppdrag om att sprida kunskap från arbetet (Ku2016/01971/DISK) samt ett uppdrag om stöd till romska hälsoinspiratörer (Ku2016/01676/DISK).

lärandeträffar för kunskapsspridning och erfarenhetsutbyte, samt upphandlade ett processtöd i rättighetsbaserat arbetssätt riktat till utvecklingskommunerna.

Länsstyrelsen koordinerar ett nationellt nätverk för en vidare krets av kommuner som arbetar med romsk inkludering. Under 2016 arrangerade Länsstyrelsen tillsammans med olika myndigheter möten för det nationella nätverket. Länsstyrelsen påbörjade också en dialog med berörda statliga myndigheter (Arbetsförmedlingen, Boverket, Folkhälsomyndigheten, Skolverket och Socialstyrelsen) om ett kommande uppdrag att göra nulägesbeskrivningar.

Tillsammans med Sametinget integrerade Länsstyrelsen tidigare webb-information om romsk inkludering till webbplatsen minoritet.se. Myndigheten arbetar nu med att utveckla strukturen och innehållet för att på ett bättre sätt kunna använda webbplatsen för informations- och kunskapsspridning. Även planering för hur spridningen ska genomföras på andra sätt har påbörjats.

Inom uppdraget om stöd till romska hälsoinspiratörer har arbetet utgått från den modell som använts vid tidigare insatser med hälsoinspiratörer för rådgivning till romska flickor och kvinnor.⁹ Länsstyrelsen samverkar med Romska ungdomsförbundet och Länsstyrelsen i Skåne som har genomfört utbildningar. Bland annat gav Länsstyrelsen inom ramen för uppdraget ekonomiskt stöd för en konferens som genomfördes i slutet av året av Romska ungdomsförbundet.¹⁰

Länsstyrelsen har etablerade, löpande kontakter med romska sakkunniga, romska referensgrupper, romer som bor i pilot- och utvecklingskommunerna och med brobyggare. I samband med Länsstyrelsens årliga rapportering i april varje år bjuder myndigheten in romer till en dialog om slutsatser och förslag i rapporten. Under 2016 genomförde Länsstyrelsen ett samråd med romska riksorganisationer, vilket samordnades med skolmyndigheterna.

En mer omfattande redovisning av de särskilda uppdragen avseende den romska minoriteten lämnas till regeringen den 15 april 2017.

Anslagsmedel

Länsstyrelsen disponerar enligt anslag 7:1, 3 300 000 kronor till myndighetens kostnader för uppföljning enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Länsstyrelsen har under 2016 förbrukat 3 104 485 kronor. Anledningen till att inte samtliga medel förbrukats är att en av medarbetarna under tre månader arbetat inom uppdraget för romsk inkludering. Länsstyrelsen har, utöver anslaget, bistått med administrativt stöd.

⁹ Ku2015/00015/DISK.

¹⁰ Delredovisning av uppdrag om romska hälsoinspiratörer, Dnr 106-25810-2016, Länsstyrelsen i Stockholms län 1 mars 2017.

Länsstyrelsens bedömning

Att behovet av resurser motsvarande minst 2016 års medel till myndighetens kostnader för uppföljning även fortsättningsvis kommer att behövas. Den tidigare utökningen av kommuner inom förvaltningsområdena har medfört ökade behov utan att medel för detta har tillförts. Det finns fortfarande stora behov i många av förvaltningsområdeskommunerna som det idag inte finns resurser att tillgodose. Länsstyrelsens insatser räcker inte till för att möta både de skiftande behov som finns i kommunerna i förvaltningsområdena och det omfattande utvecklingsarbete som behövs i övriga kommuner om minoritetspolitikens mål ska säkerställas.

Sametingets uppdrag

Anslagsmedel

Sametinget disponerar enligt anslaget 7:1, ap 12, 2 200 000 kronor till myndighetens kostnader för uppföljning enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Till verksamhet för att stärka samers samråd och dialog med kommunerna i förvaltningsområdet har Sametinget haft medel motsvarande 600 000 kronor. Merparten av anslaget har använts för att finansiera dels ett större samrådsmöte med företrädare för samebyar, sameföreningar, partier i plenum och andra riksorganisationer och dels ett samråd med företrädare för partier som ingår i Sametingets språknämnd och ungdomsförbundet Sáminuorra. Syftet med mötena var att inhämta synpunkter och föra en dialog angående minoritetspolitiska frågor. En mindre del av anslaget har använts till kostnader i samband med samrådsmöten med myndigheter.

Utifrån ändring i regleringsbrev ska Sametinget fördela ett bidrag om totalt 200 000 kronor till organisationer som företräder samer vid ett tillfälle under 2016. Syftet med bidraget är att kompensera de merkostnader som uppstår med anledning av deltagande i pågående processer inom det minoritetspolitiska området, däribland den utredning som har i uppdrag att se över lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Bidrag utbetalades till de samebyar, sameföreningar, samiska organisationer samt Sametingets politiska partier som deltog i samrådsmötet i Luleå den 9-10 november 2016. Under samrådsmötet avhandlades frågor som omfattar lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt minoritetspolitiken. En representant från Regeringskansliet var inbjuden för att informera om översynen av lagen.

Sametinget har i årsredovisningen för 2016 redovisat hur medlen använts sammantaget under 2016.

Minoritet.se

Uppdrag

Sametinget ska fortsätta arbetet med att utveckla webbplatsen minoritet.se. Sametinget ska redovisa på vilket sätt uppdraget har genomförts och hur medel från anslag 7:1 åtgärder för nationella minoriteter under utgiftsområde 1 har använts för detta ändamål. Anslagsposten avser finansiering för att sprida kunskap om de nationella minoriteterna och Sveriges minoritetsåtaganden. Sametinget ska även redovisa hur myndigheten arbetat för att involvera de fem nationella minoriteterna i arbetet med webbplatsen.

Redaktionellt

Redaktören, som också är samordnare och arbetar journalistiskt, förser webbplatsen med reportage, bilder och texter. Ett 20-tal frilansare, fotografer och skribenter, levererar också material till minoritet.se. Frilansarna är spridda över hela landet och närmare hälften av dem har nationell minoritetsbakgrund. Reportagen väljs ut efter förslag från de nationella minoriteterna och efter redaktörens egen research.

Utvecklingsarbete

I slutet av 2016 har hemsidan Romsk Inkludering blivit en del av minoritet.se. Sametinget tilldelades extra anslag på 108 000 kronor för att utveckla funktionaliteten på webbplatsen i syfte att integrera information om romsk inkludering samt att underlätta administration av kalender och konferenser.

Marknadsföring av webbplatsen

Facebookgruppen Minoritet.se har cirka 1 200 följare. Med hjälp av Facebook får artiklar och annat innehåll på webbplatsen stor spridning vilket syns i statistiken. Förutom webbplatsen, som är den huvudsakliga kanalen för spridning av kunskap om de nationella minoriteterna, har minoritet.se också synts i andra sammanhang genom annonser i skolforum och i minoritetsmedier. Sametinget och Länsstyrelsen i Stockholm har även informerat om webbplatsen vid olika konferenser, seminarier och utbildningstillfällen.

Statistik

Webbplatsen, som totalt publicerade 150 artiklar och notiser, har under 2016 haft 217 049 besök/sessioner. Detta är en ökning med 46 procent jämfört med år 2015. Målet var 140 000 besök. Ju fler artiklar som publiceras på webbplatsen desto fler besök noteras. Antalet besök har i snitt ökat med 5 700 per månad under 2016. Cirka 30 procent av besökarna går in via mobil eller surfplatta. I snitt stannar en besökare 2,30 minuter på minoritet.se. Den mest besökta sidan var Frågor och svar samt Finska språket i Sverige. Flest besökare fanns i Stockholms län. I april/ maj noterades det nya månadsrekordet med drygt 42 000 besök/sessioner.

Fram till 31 december 2016 har det förekommit 59 kvinnor och 31 män i de artiklar och notiser som publicerats. Ett ovanligt resultat då det ofta är kvinnor som är underrepresenterade, i exempelvis media. 60 artiklar var neutrala eller handlade om barn. De fem krönikor som publicerades skrevs av tre kvinnor och två män. Bland de 20 frilansarna som anlitas finns 12 kvinnor och 8 män.

Dialogmötet

Det årliga dialogmötet med representanter för de nationella minoriteterna hölls i september 2016. Syftet med mötet är att diskutera innehållet på webbplatsen och involvera minoriteterna i arbetet med den. Inbjudan gick till de minoritetsorganisationer som Länsstyrelsen i Stockholm för år 2016 beviljat statsbidrag, samt till ungdomsförbunden. Deltagarna önskade bland annat se en fortsättning med krönikor, de ville ha nationella minoriteter på Instagram samlade på minoritet.se och de gav förslag på nya reportage.

Tillgänglighet

Under 2016 har minoritet.se publicerat ett antal nya lättlästa bastexter för att öka tillgängligheten. Statistik visar att de sidorna haft cirka 2 600 sidvisningar under året. Den mest lästa var den om finska språket.

Sametinget har under hösten tecknat ett avtal med Readspeaker om Talande webb på minoritet.se. Avtalet gäller från januari 2017. Syftet är att vara fortsatt tillgänglig för dem som har svårt att se och läsa texter.

Anslagsmedel

Enligt anslaget 7:1, ap 15, disponerar Sametinget 1 308 000 kr till finansiering av hemsidan. Utfallet per den 31 december 2016 visar en förbrukning på 1 181 242 kronor. Merparten går till fasta kostnader och teknik för att bedriva webbplatsen samt till produktion och inköp av reportage och bilder. Hela bidraget på 108 000 kronor för funktionalitetsutveckling har förbrukats. Anledningen till att inte hela anslaget använts är besparingskrav hos myndigheten som påverkat all verksamhet, exempelvis IT- support med mera.

Utvecklingsinsatser

Rörlig bild är i dag en självklarhet på de flesta webbplatser. Ett sätt att utveckla minoritet.se är att kunna erbjuda ljud och bild för besökarna. Dels som ett komplement till texterna men även som fristående inslag. Genom rörlig bild och ljud kan de nationella minoritetsspråken bli mer synliggjorda och lättillgängliga. För detta krävs bland annat ny teknik. Sametinget bedömer inledningsvis kostnaden till cirka 100 000 kronor.

En målsättning inom den minoritetspolitiska strategins delområde språk och kulturell identitet är att stödja språken så att de hålls levande. Det innebär att de nationella minoriteterna ska ges möjlighet att lära sig, använda och utveckla sitt modersmål. Det behövs fler arenor där språken används och synliggörs. Webbplatsen skulle kunna bli en ny arena genom att publicera

artiklar på de olika nationella minoritetsspråken. Sametinget bedömer inledningsvis kostnader för detta till 300 000 kronor per år.

Besöksstatistiken, och den feedback som redaktören får för webbplatsen, visar att den är en uppskattad och viktig kunskapskälla. Webbplatsen ger en inblick i hur det är att vara nationell minoritet i Sverige i dag, erbjuder kunskap och aktuell myndighetsinformation. Bredden på artiklar i kombination med myndighetsinformation underlättar arbetet för de som arbetar med minoritetsfrågor. För att upprätthålla samma ambitionsnivå som webbplatsen har i dag med fler publicerade artiklar och bilder behöver anslaget prisuppräknas.

Samiskt språkcentrum

Uppdrag

Sametinget ska driva samiska språkcentrum i Tärnaby respektive Östersund. Språkcentrum ska tillgodose samiska mäns och kvinnors – både unga och äldre – behov av att återta sitt eget språk. Språkcentrum ska aktivt främja och stimulera ökad användning av samiska i samhället, bistå med sakkunskap och utveckla metoder för att stärka enskildas förutsättningar att bruka och återta det samiska språket samt sprida kunskap om revitalisering. Insatser som riktar sig till barn och ungdomar ska prioriteras särskilt. Språkcentrums arbete ska utgå från samernas behov av revitaliseringsinsatser. Språkcentrum ska samråda med andra samiska institutioner och organisationer för att samordna, komplettera och effektivisera arbetet med att revitalisera det samiska språket. Utvecklingsinsatser som utarbetas ska dokumenteras och kunskap om dessa ska spridas. Resultatet av språkcentrums verksamhet ska redovisas. Sametinget ska även lämna en lägesrapport om situationen för det samiska språket.

Insatser för att främja användning av de samiska språken

Samiskt språkcentrum har under år 2016 genomfört ett flertal aktiviteter och arrangemang för att främja och stimulera ökad användning av de samiska språken.

I samarbete med NDIO kultur och kommunikation och Mantra har boken *Bockarna Bruse* översatts till nordsamiska. Boken är avsedd att användas tillsammans med Språkpennan Pen Pal. Materialet är distribuerat till förskolorna i samiska förvaltningskommuner.

Sáminuorra har överlåtit rättigheterna till språkpaketet *Giellaskurppo* till Samiskt språkcentrum som genomfört ett nytryck av materialet och distribuerat det till mödra- och barnvårdscentraler (MVC/BVC) i Norr-, Västerbotten, Jämtland, Dalarna och Stockholms landsting. Syftet med *Giellaskurppo* är att uppmuntra föräldrar att prata samiska med barnen.

För att stimulera och underlätta språkanvändningen vid möten och sammanträden pågår ett arbete för att sammanställa ord och fraser på

nordsamiska. Vidare har i samarbete med ett samiskt förlag ett arbete påbörjats med att ta fram en nordsamisk ordboksapplikation.

I samarbete med Svenska Samers Riksförbund (SSR), Humlab – Institutionen för språkstudier vid Umeå universitet och Umeå kommun arrangerades konferensen #Digigiella16 under *Ubmejen biejviej*, samiska veckan i Umeå. Syftet var att synliggöra och förmedla kunskap kring flerspråkighet och digitala verktyg. Konferensen lockade 40 deltagare; varav 30 kvinnor och 10 män.

Samiskt språkcentrum samarbetar med stiftelsen Gaaltije i Östersund för att skapa fler mötesplatser för samiska ungdomar. Genom olika aktiviteter skapas möjligheter för att de ska återta och utveckla sitt samiska språk.

Metodutveckling

Sametinget i Norge genomförde under år 2014 en språkkampanj kallad *Sámás mujnna* (Snakk samisk te' mæ) riktad till ungdomar via sociala medier. Vid Sametingets plenum i maj 2016 överlämnades kampanjen till Sverige av norska Sametingets president. Språkkampanjens syfte är att öka språkanvändningen, att få fler ungdomar att prata samiska, att synliggöra språken samt att öka förståelsen i samhället för hur viktig och värdefull samiskan är. Till språkkampanjen engagerades 19 samiska ungdomar som språkambassadörer för att synliggöra samiskan via sociala medier. Språkambassadörerna har varit jämnt fördelade på de samiska språken, sex av dem var killar och 13 tjejer. På Instagram har antalet följare ökat med fem-sex personer varje vecka. En kampanjfilm på de olika samiska språken framställdes i syfte att synliggöra språken ur ett ungdomsperspektiv. Filmen har 3 751 visningar, 36 delningar, 17 gillamarkeringar på Facebook-sida samt 330 visningar på YouTube. Som ett komplement till kampanjen på sociala medier genomfördes en Sámásta-turné med varierande aktiviteter på olika orter där ungdomar i olika åldrar deltagit. Språkambassadörerna har föreläst och haft workshops om språkkampanjen och spridit kunskap om de samiska språkens betydelse på sociala medier och i vardagssammanhang. De har också fungerat som resurser när det funnits behov av att hitta ord samt hjälpt till med texter för de som har efterfrågat detta. Parlören som kampanjen på norsk sida använde är översatt till svenska för att underlätta skrivandet på sociala medier. Materialet finns också tillgängligt för andra målgrupper och får ses som ett material för revitalisering av de samiska språken.

Under 2016 har ett umesamiskt mentorprogram *Bahkadijjá* och ett lule-samiskt mentorprogram *Bagádiddje* genomförts med fokus på muntlig kommunikation. Bahkkadijjá genomfördes i samverkan med föreningen *Álguogáhtie* och *Bagádiddje* med *Sámij Áhpadusguovdásj* som samarbetspartner. I Bagádiddje deltog 14 kvinnor och tre män. Redan efter fyra gemensamma träffar identifierade sig 2/3-delar av deltagarna som nya talare. Lärlingarna hade genomfört samiska språkstudier innan deltagandet i

mentorprogrammet vilket troligtvis är förklaringen till den gynnsamma språkutvecklingen.

I samarbete med Sameskolstyrelsen har språkbadsläger ordnats för årskurserna 5 och 6 inom sameskolans verksamhetsområde. År 2016 har 76 elever deltagit i språkbadsläger, fördelat på två nordsamiska läger med 28 elever, ett lulesamiskt läger med 19 elever och ett ume-/ sydsamiskt läger med 29 elever.

Språkcentrum har tillsammans med Sámiij Áhpadusguovdásj, Jáhkámáhkke och Sámi Allaskuvla Guovdageaidnu, Norge, genomfört en intensiv nybörjarkurs i lulesamiska som ett pilotprojekt. Sju deltagare, alla kvinnor, har examinerats och genomfört kursen.

I syfte att främja inläring och synliggöra samiska har språkcentrum utarbetat och tryckt upp skyltar för inomhusbruk på de samiska språken. Dessa distribueras till samisk allmänhet via samegårdar och sameföreningar.

För att uppmuntra ungdomar att skriva på samiska har språkcentrum i samarbete med Bágo Čálliid Searvi arrangerat en skrivartävling. De bästa texterna publicerades i en medföljande bilaga till tidningen Nuorat.

Tillsammans med Sametingets lulesamiska språkkonsulenter har insatser initierats och genomförts för att öka antalet lulesamiska översättare. Efter den riktade insatsen har två av gruppens fem deltagare etablerat sig som översättare för läromedel och för UR:s produktion.

Sprida kunskap

Under ungdomsförbundet Sáminuorras förbundsmöte i Saadteskenjuana/Saxnäs, informerade Språkcentrum om sin verksamhet och språkkampanjen.

Samiskt språkcentrum och Sametingets språknämnd har arrangerat ett lunchseminarium i riksdagshuset i Stockholm. Syftet var att belysa samiska barns lärande och språkrevitalisering genom förskola och skola. Arrangemanget lockade ett tiotal riksdagsledamöter.

Under Vaartoe-symposiet medverkade språkcentrum med en föreläsning kring att bygga lärandemiljöer för samiska språk. Detta var ett samarbete mellan Sameskolstyrelsen, Umeå universitet och Språkcentrum. 24 personer deltog, varav 18 kvinnor och sex män.

Anslagsmedel

Sametinget disponerar enligt anslaget 7:1, ap 14, 6 000 000 kronor för finansiering av samiskt språkcentrum i Östersund respektive Tärnaby. Sametinget har i årsredovisningen för år 2016 redovisat hur medlen har använts sammantaget under året.

Sametingets bedömningar

- Att anslagsmedel för uppföljning behöver uppräknas. Anslaget har varit oförändrat sedan år 2010 medan priser för varor och tjänster har ökat under åren. Detta får som konsekvens att aktiviteter för stödjande, samordnande och kunskapshöjande insatser inte kan genomföras enligt den efterfrågan som finns. Behovet av stöd till kommuner och landsting/regioner som ingår i förvaltningsområdet är fortsatt stort och det finns även ett behov av utvecklingsarbete i övriga kommuner om minoritetspolitikens mål ska säkerställas.
- Att resurser motsvarande minst 2016 års anslag till stöd och bidrag för att stärka samers samråd och dialog på regional och lokal nivå krävs för år 2018.
- Att anslaget för utvecklingsinsatser av webbsidan minoritet.se kräver en utökning med 500 000 kronor.
- Att resurser motsvarande 2016 års anslag till Samiskt språkcentrums verksamhet krävs för år 2018.
- Att Sameskolstyrelsen behöver minst motsvarande 2016 års anslag för utökning och utveckling av den integrerade samiska undervisningen.

Myndigheter med särskilt uppdrag

Folkhälsomyndigheten, Institutet för språk och folkminnen, länsstyrelserna, Sameskolstyrelsen, Skolinspektionen och Socialstyrelsen har haft särskilda uppdrag utifrån minoritetspolitikens mål. De inkomna redovisningarna skiljer sig åt till följd av myndigheternas olika ansvarsområden. Samtliga har lämnat redovisningar till Länsstyrelsen och Sametinget i enlighet med sina uppdrag. Här nedan sammanfattas respektive myndighets redovisningar. För ytterligare information så rekommenderas att ta del av rapporterna i sin helhet.

Folkhälsomyndigheten

Folkhälsomyndigheten ska enligt regleringsbrev under åren 2015 till 2017 redovisa hur myndigheten upprättar och utvecklar långsiktiga former för dialog med de nationella minoriteterna.

Folkhälsomyndigheten har för uppdragets utförande genomfört flera dialoger med representanter för de nationella minoriteternas riksorganisationer, främst omfattande de som beviljats statsbidrag av Länsstyrelsen. Målet har varit att påbörja och fortsätta dialoger omkring uppföljning av hälsoutfall och former för samverkan.

Under januari bildades en projektgrupp bestående av projektledare och två utredare som inledningsvis genomförde en övergripande litteraturinventering. Därefter påbörjades processen med dialogmöten där bland annat syfte och mål med uppdraget har diskuterats. Fokus har varit uppföljning av hälsan för respektive minoritetsgrupp med myndighetens enkät "Hälsa på lika villkor" som utgångspunkt. Under dialogerna har även metodfrågor lyfts och om det finns särskilda hinder för uppföljning inom respektive grupp.

Situationen ser olika ut för de respektive grupperna. I den judiska gruppen lyfts frågor om hot och säkerhet som särskilt viktiga liksom att samråd är nödvändigt genom hela processen. Inom den romska minoriteten betonas behovet av förankring i organisationerna innan arbetet med uppföljning kan börja. Folkhälsomyndigheten ser ett mervärde i att delta i samråd och forumträffar för romer som arrangeras även av andra myndigheter för att begränsa antalet möten.

I den sverigefinska gruppen finns konkreta förslag sedan tidigare kring datainsamling om hälsa. Språkliga rättigheter lyfts fram som särskilt viktiga liksom identitetsproblematik, psykisk hälsa och diabetes. Även i den sverigefinska gruppen betonas vikten av delaktighet genom hela processen. I dialogerna med tornedalingar har diskuterats vilka metoder som ska användas för att följa upp hälsan. Särskilt viktiga områden som pekats ut för uppföljningen är språk, identitet och psykisk hälsa. Tillit till processen

betonas också här, liksom vikten av konsensus kring metoder för datainsamling.

I dialogen med samer poängteras urfolksperspektivet samt att i uppföljningen av hälsa ska samerna vara delaktiga. Sametinget har genomfört en kunskapsöversikt om samers psykosociala situation på uppdrag av socialdepartementet och är Folkhälsomyndighetens främsta kontakt i det fortsatta arbetet.

Nästa fas för projektgruppen kommer att vara inriktad på dialog med forskare som har kunskap om respektive minoritet. Under 2017 kommer en plan för uppföljning av hälsa att tas fram för respektive minoritet liksom för hur de fortsatta dialogerna ska föras. Slutrapport med litteraturuppdatering, förslag på uppföljningssystem och struktur för framtida dialoger presenteras den 1 november 2017.

Institutet för språk och folkminnen

Institutet för språk och folkminnen ska i årsredovisningen för 2016 särskilt redovisa hur medlen från anslag 7:1 *Åtgärder för nationella minoriteter* har använts för att bedriva språkvårdande verksamhet för de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romani chib samt revitaliseringsinsatser i enlighet med förordningen (2010:21) om statsbidrag för insatser till stöd för de nationella minoritetsspråken. Myndigheten ska även redovisa detta i en särskild rapport till Länsstyrelsen och Sametinget.

Anslagspost 6 - språkvård

Anslagsposten har använts för att utveckla språkvårdande insatser för fyra av de nationella minoritetsspråken, varav en stor del gått till ordboksprojektet i meänkieli. Delar av de löpande insatserna för de andra språken har istället finansierats av institutets ramanslag.

Anslaget har fördelats på följande vis mellan språken:

För finska har 100 000 kronor använts till bland annat språkvårdsseminarium, deltagande i språkvetenskapsdagar, översättarseminarium, arvoden, inköp samt referensgruppsmöten. För jiddisch har 17 000 kronor använts till deltagande i ett internationellt jiddischseminarium, deltagande i konferenser, inköp och möten med referensgrupp. För meänkieli har 800 000 kronor använts för framtagande av en ordbok. För romani chib har 76 000 kronor använts för språkvårdsseminarium, rekryteringar av romska språkvårdare, rapport om romska barns inlärningsförmåga, översättningar, inköp och möten med referensgruppen. En mindre summa har använts till ett minoritetsspråkspris.

Anslagspost 16 – revitalisering

Under år 2016 inkom 39 behöriga ansökningar på sammanlagt 7 400 000 kronor. Av dessa beviljades 33 projekt bidrag på sammanlagt 3 500 000 kronor. Posten har dessutom belastats med 400 000 kronor i administrativa

kostnader. Bidragen har fördelats mellan språk- och kulturbärande projekt. Samtliga nationella minoritetsspråk finns representerade bland projekten. Flest behöriga ansökningar, 14 stycken, gällde finska, varav elva beviljades. Minst andel ansökningar, två stycken, rörde jiddisch varav bägge beviljades medel. Av den totala bidragssumman på 3 500 000 kronor fick projekt rörande romani chib störst andel med 29 procent och meänkieli minst andel med elva procent. Projekt som vänder sig till barn och unga har prioriterats.

Sammanfattning av redovisade projekt

Under 2016 har 25 projekt som tidigare beviljats medel redovisats till institutet. Avsikten med projekten har varit att förhindra att språken dör ut och säkerställa att de överförs till nästa generation. Ett syfte har också varit att deltagarna ska få uppleva en gemensam enspråkig miljö där det ges möjlighet att skapa kontakter, utveckla språkkunskaper och bryta den så kallade språkspärren. En vanlig form har varit språkbad. I många projekt har flera generationer deltagit tillsammans. Det har ofta funnits en tydlig koppling till kulturarvet och många projekt har kombinerat språkinläring med estetisk verksamhet.

Deltagarna har i regel varit mycket nöjda med projekten och menar att dessa har lett till en ökad kompetens och språkmedvetenhet samt ökad trygghet i språkanvändandet. Däremot ses bristen i kontinuitet som ett problem hos flera av deltagarna. Några projekt som innehållit moment där deltagarna ska uttrycka sig i skrift har skrämt iväg deltagare som inte ansett sig behärska skrivspråket tillräckligt bra.

Institutets bedömning är sammanfattningsvis att statsbidraget stärkt de nationella minoritetsspråken och deras användare.

Länsstyrelserna

Samtliga länsstyrelser har i regleringsbrev för 2016 i uppdrag att följa upp, analysera och redovisa hur lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk implementerats i myndighetens interna och externa insatser.

Samtliga länsstyrelser utom Blekinge har rapporterat uppdraget till Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget. Blekinge anger att uppdraget nedprioriterats på grund av resursbrist.

Enligt anvisningar från uppföljningsmyndigheterna har länsstyrelserna ombetts redovisa arbetet inom minoritetspolitikens olika delområden i enlighet med uppdragets formulering. Sammanfattningen nedan följer samma mall. Interna och externa insatser redovisas var för sig inom de olika delområdena och slutligen redovisas samråd på myndigheterna.

Interna insatser

Diskriminering och utsatthet

Inom delområdet diskriminering och utsatthet anger ungefär hälften av länsstyrelserna att de informerar nyanställda om nationella minoriteters rättigheter som en del av introduktionsutbildningen om mänskliga rättigheter. Andra exempel som ges är att de nationella minoriteternas rättigheter behandlas i plan för likabehandling eller i samband med utbildningar om normkritik. Cirka 30 procent av länsstyrelserna redovisar inga särskilda insatser på området.

Inflytande och delaktighet

Inom detta delområde rapporteras färre insatser än inom de övriga. Sju länsstyrelser redovisar genomförda insatser och tar till exempel upp frågor som rör ökat inflytande för samebyarna kopplat till frågor om rennäringen (Jämtland), arbete för att utveckla informationen på de nationella minoritetsspråken på webben (Norrbotten), samt utveckling av strukturer för samråd eller samordning (Stockholm och Malmö). Länsstyrelsen i Västernorrland har internt spridit resultaten av en behovskartläggning som företagits i de nationella minoriteternas föreningar. Västra Götaland har skrivit om regionens samråd i den länsinterna tidningen, Länsfokus.

Språk och kulturell identitet

Cirka 30 procent av länsstyrelserna uppger att de genomfört eller planerar någon form av inventering av personalens språkkompetens. Ungefär lika många uppger att myndigheten på olika sätt uppmärksammar eller planerar insatser i samband med de nationella minoriteternas flaggdagar. Ett lika stort antal har ett arbete kring att utveckla webben när det gäller översatt material på de nationella minoritetsspråken samt om de nationella minoriteterna och deras rättigheter. Några länsstyrelser, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm och Västernorrland anger kompetens i de nationella minoritetsspråken som meriterande vid nyrekryteringar. I Norrbotten finns information i receptionen om vilka anställda som kan något nationellt minoritetsspråk. Även andra länsstyrelser synliggör de nationella minoriteterna och deras språk på olika sätt genom till exempel skyltning på språken. Stockholm har uppdaterat bildbanken för att synliggöra de nationella minoriteterna. I några fall har länsstyrelsen särskilt fokus på en minoritet till exempel i Jämtland, där arbetet framförallt rör den samiska minoriteten. Östergötland har anordnat ett symposium om Förintelsen genom nätverket, Förintelsens Minnesdag, som landshövdingen där är ordförande för. En intern enkät som skickades till enhetscheferna på Länsstyrelsen i Östergötland visar att det fortfarande saknas kunskap om de nationella minoriteterna och att det finns efterfrågan på mer stöd i tillämpningen av lagen kopplat till de olika delområdena. En länsstyrelse anger inte några aktiviteter alls inom detta delområde.

Effekter

Sammanfattningsvis förväntar sig länsstyrelserna att deras interna arbete med olika insatser inom delområdena ska leda till ökad kunskap, synliggörande av de nationella minoriteterna och att myndigheten ska leva upp till lagen och bidra till att minoriteternas rättigheter garanteras. I Jämtland har det ökade inflytande för samerna lett till att inga överklaganden av beslut inkommit från samebyarna. Även fungerande rutiner och bättre struktur på arbete anges som förväntade effekter av arbetet.

Externa insatser

Diskriminering och utsatthet

Ungefär 50 procent av länsstyrelserna har genomfört insatser inom delområdet. Insatserna sammanfaller till stora delar med de interna informationsinsatserna, integrering av mänskliga rättigheter genom nätverk, samordning, utbildningar med mera. I Dalarna uppmärksammas historiska samiska miljöer och i Skåne gör man olika aktiviteter i samband med FN dagen mot rasism och diskriminering. Skåne har också sedan 2015 ett särskilt engagemang i utbildandet av romska hälsoinspiratörer. Stockholm har samrått med Kommissionen mot antiziganism och genomfört en särskild fokusdiskussion angående inkludering av romer. Östergötland har arrangerat ett utåtriktat symposium om antisemitism.

Inflytande och delaktighet

Närmare hälften av länsstyrelserna har genomfört särskilda insatser under detta delområde. Dalarna, Norrbotten, Västerbotten och Västernorrland uppger att de har täta kontakter med samer om rennäring och klimatfrågor och att samebyarna är remissinsatser för bland annat översiktsplaner. Stockholm har i samråd med sverigefinnar bland annat tagit fram en struktur för samråden. Skåne och Västra Götaland samverkar med regionerna för samråd med de nationella minoriteterna.

Språk och kulturell identitet

Även inom detta delområde är det flera insatser med samma inriktning som i det interna arbetet. Flera länsstyrelser arbetar med information och översättningar på den externa webben samt uppmärksammar de nationella minoriteternas särskilda högtidsdagar genom flaggning och informationsinsatser. Skåne och Norrbotten har tillsammans med uppföljningsmyndigheterna arrangerat konferenser under temat barns rätt till sitt nationella minoritetsspråk. Gävle har beviljat medel till länsmuseum för ett projekt om samiska kulturmiljöer och till Hälsinglands museum för ett seminarium om romska kulturmiljöer samt planerar för att fira Finlands 100-års jubileum. Fem länsstyrelser rapporterar inga insatser under detta delområde.

Effekter

De effekter som förväntas genom de externa insatserna inom delområdena är skydd för de nationella minoriteternas rättigheter, ökad samverkan och kunskaper, synliggörande av de nationella minoriteterna och deras historia, inventering av behov samt stärkt arbete på regional nivå.

Samråd

Av de 20 länsstyrelser som rapporterat om sitt arbete är det endast Västra Götaland som samråder med alla fem nationella minoriteter genom att delta i samråd arrangerade av regionen. Skåne, Uppsala och Västra Götaland deltar också i samråd som arrangeras av landsting, region och kommuner och samråder därigenom med de minoriteter som är representerade där. Fyra länsstyrelser har samråd endast med samer och tre stycken med samer och sverigefinnar. Övriga tio har inget samråd alls med de nationella minoriteterna.

Slutsatser

Länsstyrelserna har under 2015 och 2016 haft i uppdrag att redovisa till uppföljningsmyndigheterna vad de gör internt och externt för att bidra till minoritetspolitikens förverkligande.

Rapporterna visar på en ökad medvetenhet om de nationella minoriteternas rättigheter samtidigt som de förväntade effekterna av insatserna speglar en större realism än föregående år. Enligt uppföljningsmyndigheternas erfarenheter har det betydelse för utvecklingen av ett nytt verksamhetsområde att detta synliggörs genom särskilda uppdrag i regleringsbrev. Utan ett specifikt uppdrag är det tveksamt om länsstyrelserna skulle ha påbörjat en analys av sin verksamhet utifrån minoritetspolitikens delområden.

Länsstyrelsernas varierande åtaganden medför att prioriteringar och avvägningar måste göras hela tiden. När det gäller arbetet med de nationella minoriteterna är det fortfarande en relativt ny fråga för många länsstyrelser och kunskapen om lagen och politikens delområden är generellt låg. På de länsstyrelser som har länsspecifika frågor som knyter an till minoritetspolitiken, till exempel rennäringen, förefaller medvetenheten vara större. På övriga länsstyrelser finns en risk att frågan försvinner bland andra uppdrag. Bristen på ekonomiska resurser för uppdraget bidrar dessutom högst sannolikt till att området inte prioriteras i samma utsträckning som andra finansierade uppdrag. För att länsstyrelserna ska kunna bidra till minoritetspolitikens utveckling i sina respektive län behövs både uppdrag och resurser. Uppföljningsmyndigheternas bedömning är att länsstyrelserna skulle kunna ha en samordnande funktion och göra viktiga kunskapshöjande insatser i länen om de fick rätt förutsättningar.

Sameskolstyrelsen

Sameskolstyrelsen ska enligt regleringsbrev 2016 redovisa vilka åtgärder som vidtagits eller planeras att vidtas i syfte att utöka och utveckla den integrerade samiska undervisningen i grundskolan enligt 12 kap. 13-14 §§ skolförordningen (2011:185).

Sameskolstyrelsen disponerar 1 000 000 kronor från anslag 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter för integrerad samisk undervisning i grundskolan. Därutöver har Sameskolstyrelsen budgeterat 2 000 000 kronor från myndighetens ramanslag till den integrerade samiska undervisningen.

Enligt Sameskolstyrelsens redovisning har integrerad samisk undervisning bedrivits i tio kommuner. Det är något färre jämfört med år 2015.

Kommunerna har använt den ekonomiska resursen dels till att utöka undervisningstiden i samiska, duoddje (slöjd), hemkunskap, SO och NO-ämnena och dels till inköp av läromedel och undervisningsmaterial till duoddje.

Språkbaden som Samiskt språkcentrum anordnar tillsammans med Sameskolstyrelsen visar att behovet av att vistas i en samisk språkmiljö är viktigt för eleverna. Därför utökas denna verksamhet så att fler elever som har integrerad samisk undervisning får möjlighet att delta.

Skolinspektionen

Skolinspektionen ska enligt regleringsbrev för 2016 fortsätta sitt arbete med att följa upp, analysera och redovisa sina insatser utifrån minoritetspolitikens mål att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande.

Under år 2016 har myndigheten inte genomfört någon granskning som direkt anknyter till de nationella minoriteterna. Skolinspektionen konstaterar att målen för myndighetens uppdrag ska gälla alla barn, elever och vuxenstudierande och i det ligger att inte lyfta fram särskilda grupper. Den tillsyn som genomförs för att tillgodose de nationella minoriteternas rättigheter är därför en integrerad del i myndighetens löpande verksamhet. Myndigheten konstaterar dock att vissa av de områden som granskas inom den regelbundna tillsynen har en särskild relevans för de nationella minoriteternas rättigheter. Områden som ofta leder till krav på åtgärd rör rätten till modersmålsundervisning eller modersmålsstöd samt beslut om studiehandledning på modersmålet.

Under året har en granskning av förskolans arbete med flerspråkiga barns språkutveckling påbörjats. Detta är en granskning som förväntas bidra till utveckling av förskolans arbete med flerspråkiga barn och att synliggöra utvecklingsområden i de granskade förskolorna och bland huvudmännen. En annan granskning som påbörjats under 2016 berör studiehandledning på modersmål. Syftet är att undersöka om de elever som har behov av studiehandledning på modersmål får tillräckligt stöd för att utveckla sina ämneskunskaper så att de uppnår de kunskapskrav som minst ska uppnås.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen ska enligt regleringsbrev 2016 redovisa sina interna och externa insatser utifrån det minoritetspolitiska målet och dess tre delområden. Myndigheten ska även komplettera publikationen *Din rätt till vård och omsorg – en vägvisare för äldre* med information om de nationella minoriteternas rättigheter samt översätta skriften till samiska, meänkieli och finska. Vidare ska Socialstyrelsen verka för att skriften samt information om de nationella minoriteternas rättigheter sprids till berörda kommuner. Redovisningen ska innehålla en analys av genomförda insatser samt av de effekter dessa medfört.

Socialstyrelsen har kompletterat den svenska versionen av publikation *Din rätt till vård och omsorg – en vägvisare för äldre*, enligt uppdrag. Skriften är översatt till finska, lule- och nordsamiska samt meänkieli. Myndigheten avser även att översätta skriften även till sydsamiska. Publikationerna finns på Socialstyrelsens webb som länkas till Kunskapsguiden.se. Myndigheten har spridit information om skriften bland annat till berörda kommuner, uppföljningsmyndigheterna, minoritet.se, e-brev till samtliga kommuner, organisationer som företräder samer, sverigefinnar och tornedalingar.

Merparten av 2016 års insatser har baserats på Socialstyrelsens tre regeringsuppdrag inom ramen för romsk inkludering; Brobyggarverksamheten, Utbildningsmaterial som stöd till socialtjänsten och *Din rätt till vård och omsorg*. Uppdragen har rapporterats i särskild ordning till Länsstyrelsen och Regeringskansliet.

Under 2016 har en översyn av myndighetens interna arbete inom minoritetspolitiken genomförts. Myndigheten kommer att intensifiera arbetet med att lyfta de minoritetspolitiska perspektiven i flera regeringsuppdrag samt att utveckla formerna för samråd med de nationella minoriteterna.

Inom delområdet diskriminering och utsatthet har Socialstyrelsen, på uppdrag av regeringen och i samverkan med Diskrimineringsombudsmannen, tagit fram ett utbildningsmaterial om bemötande i hälso- och sjukvården. Utbildningsmaterialet betonar bemötande i vid mening och ansvaret för att behandla alla patienter jämlikt.

Vad gäller området inflytande och delaktighet har myndigheten haft samråd både inom ramen för specifika regeringsuppdrag och i mer obunden form med företrädare för respektive nationell minoritet. Myndigheten har inlett ett samarbete med Folkhälsomyndigheten om samordning av sakfrågor och erfarenhetsutbyte av samråd med mera.

Vad beträffar delområdet språk och kulturell identitet, redovisar Socialstyrelsen inga insatser utöver översättningar av publikationen *Din rätt till vård och omsorg – en vägvisare för äldre*.

Myndigheters redovisningar i särskild ordning

Följande myndigheter har i uppdrag att redovisa insatser utifrån minoritetspolitikens mål och dess tre delområden i respektive myndighets årsredovisning eller i särskild ordning till Regeringskansliet:

Kulturrådet ska i myndighetens årsredovisning redovisa hur myndigheten verkat för det samiska folkets och övriga nationella minoriteters kultur i såväl kultursamverkansmodellen som övrig bidragsgivning och verksamhet.

Skolverket ska i myndighetens årsredovisning redovisa sina insatser utifrån minoritetspolitikens mål och dess tre delområden. Redovisningen av insatser ska innehålla en analys både av myndighetens eget interna arbete och externt riktade insatser inom det egna ansvarsområdet. I redovisningen ska också ingå vilka effekter som myndigheten avser att uppnå med insatserna samt, i den mån det är möjligt, vilken effekt insatserna har haft för de nationella minoriteterna.

Universitets- och högskolerådet har i uppdrag att följa upp, analysera och redovisa sina internt och externt riktade insatser utifrån minoritetspolitikens mål. Myndigheten ska redovisa uppdraget i årsredovisningen för 2016.

Pensionsmyndigheten ska fortsätta att utveckla dialogen med de fem nationella minoriteterna för att stärka inflytande i enlighet med 5 § lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Myndigheten ska redovisa uppdraget inklusive genomförda och planerade åtgärder för att stärka de nationella minoriteternas inflytande. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 10 februari 2017.

Försäkringskassan ska fortsätta att utveckla dialogen med de fem nationella minoriteterna för att stärka inflytande i enlighet med 5 § lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Försäkringskassan ska redovisa uppdraget inklusive genomförda och planerade åtgärder för att stärka de nationella minoriteternas inflytande. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 10 februari 2017.

Bilagor

Bilaga 1: Sammanställning av svar kopplat till sex indikatorer

Bilaga 2: Redovisning statsbidrag kommuner och
landsting/region

Bilaga 3: Kommunenkäten

Sammanställning av svar kopplat till sex indikatorer 2016

Länsstyrelsen och Sametinget redogör nedan för minoritetspolitikens utveckling 2016 utifrån sex indikatorer. Underlag för uppgifterna är inhämtade från enkätsvar från samordnare i kommuner och landsting/regioner som ingår i förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska. Enkäten skickades till samtliga 75 kommuner och 14 landsting/regioner och den besvarades av 67 kommuner och 13 landsting/regioner vilket motsvarar en svarsfrekvensen på 89,8 procent. Samordnarna hade från den 10 januari till den 31 januari att besvara enkäten. Påminnelse skickades ut vid två tillfällen.

Resultat

I texten nedan redovisas förändringar från 2015 inom parentes.

Indikator 7

Antalet insatser för att förebygga och motverka diskriminering av nationella minoriteter

54 procent (+7) av kommunerna och 69 procent (+5) av landstingen/regionerna inom förvaltningsområdena har utbildat sin personal om diskrimineringsfrågor som omfattar nationella minoriteter.

Indikator 9

Former för inflytande och delaktighet

I 93 procent (+5) av kommunerna och 92 procent (+1) av landstingen/regionerna inom förvaltningsområdena har de nationella minoriteterna genom formaliserade samråd getts möjlighet till inflytande i frågor som berör dem.

Indikator 10

Möjligheter till påverkan på beslut och inriktning

I 73 procent (+2) av kommunerna och 69 (-13) procent av landstingen/regionerna inom förvaltningsområdena har dialogen med de nationella minoriteterna, som även kan omfatta annat än formaliserade samråd, varit avgörande för beslut och inriktning på verksamheten.

Indikator 11

Nationella minoriteters förutsättningar/kapacitet för inflytande och delaktighet

37 procent (-1) av kommunerna och 38 procent (-17) av landstingen/regionerna inom förvaltningsområdena ger någon form av ersättning till representanter för de nationella minoriteterna som medverkar i samråd.

Indikator 12

Insatser för att skydda och främja nationella minoriteters språk och kultur

Samtliga kommuner (0) och 77 procent (+4) av landstingen/regionerna som ingår i förvaltningsområden har under 2016 genomfört insatser för att skydda och främja de nationella minoriteternas språk och kultur.

Indikator 16

Information om rättigheter på nationella minoritetsspråk

Samtliga kommuner och landsting/regioner (0) som ingår i förvaltningsområdena har på olika sätt informerat de nationella minoriteterna om deras lagstadgade rättigheter. Informationen har getts på samtliga minoritetsspråk och på svenska.

Slutkommentar

Denna redovisning bör tolkas med försiktighet då enkätfrågorna är tagna ur ett större sammanhang. Uppföljningsmyndigheterna kommer att genomföra en övergripande uppföljning av minoritetspolitiken utifrån samtliga indikatorer nästa år och då kommer uppgifterna att bli mer jämförbara med 2014 års övergripande rapportering.

Bilaga 2

STATSBIDRAG 2016 - Kommuner													
Kommun/stad	Disponibelt statsbidrag 2016	Förbrukning av 2016 års disponibla statsbidrag	Förbrukning av 2016 års disponibla statsbidrag (procent)	Resterande medel av 2016 års disponibla statsbidrag	Förskola A	Äldreomsorg B	Inflytande, delaktighet och samråd C	Språk- och kultur D	Samordning E	Ärendehandläggning F	Övergripande information G	Övrigt H	Totalt förbrukat A - H
Arjeplog	660 000	660 000	100%	0	89 691	54 206	6 446	187 808	278 092	11 757	0	32 000	660 000
Arvidsjaur	660 000	310 000	47%	350 000	6 400	4 300	7 700	105 006	173 397	0	13 197	0	310 000
Berg	660 000	660 000	100%	0	1 054	47 870	30 673	29 282	416 166	6 314	122 904	5 737	660 000
Borlänge	990 000	306 372	31%	683 628	10 303	20 645	573	67 604	190 259	0	0	16 988	306 372
Borås	1 980 000	1 980 000	100%	0	48 506	188 935	15 878	502 025	1 060 402	2 470	161 784	0	1 980 000
Botkyrka	1 320 000	1 320 000	100%	0	231 281	209 258	135 213	145 697	240 366	1 312	17 422	339 451	1 320 000
Degerfors	660 000	660 000	100%	0	0	29 669	248	65 442	526 999	0	26 784	10 858	660 000
Dorotea	660 000	660 000	100%	0	12 662	17 993	79 744	96 095	378 517	0	74 989	0	660 000
Enköping	660 000	587 024	89%	72 976	19 849	82 966	54 612	103 785	307 972	420	17 420	0	587 024
Eskilstuna	1 980 000	1 971 334	100%	8 666	465 880	217 175	8 029	606 500	434 235	10 003	203 187	26 325	1 971 334
Fagersta	660 000	638 089	97%	21 911	31 803	3 420	12 827	83 766	353 287	0	152 986	0	638 089
Finspång	660 000	560 000	85%	100 000	29 089	30 584	961	172 649	295 008	4 658	27 051	0	560 000
Gällivare	1 160 000	832 202	72%	327 798	73 646	0	56 808	463 018	220 740	10 219	7 771	0	832 202
Gävle	1 320 000	1 320 000	100%	0	184 830	292 644	38 122	356 698	248 344	14 414	84 948	100 000	1 320 000
Göteborg	2 640 000	2 446 778	93%	193 222	264 100	97 000	158 674	621 000	755 000	15 000	410 004	126 000	2 446 778
Hallstahammar	660 000	660 000	100%	0	45 224	43 446	26 629	139 446	319 884	5 999	64 832	14 540	660 000
Haninge	1 320 000	1 320 000	100%	0	63 000	6 000	52 888	90 665	597 023	0	232 932	277 492	1 320 000
Haparanda	1 160 000	1 159 912	100%	88	235 408	246 005	18 900	214 009	245 590	96 085	53 915	50 000	1 159 912
Hofors	660 000	573 904	87%	86 096	51 752	186 932	0	98 754	219 238	0	17 228	0	573 904
Huddinge	1 980 000	1 422 329	72%	557 671	263 000	582 940	1 101	427 189	68 887	0	79 212	0	1 422 329
Håbo	660 000	660 000	100%	0	0	3 988	2 611	105 373	547 374	654	0	0	660 000
Hällefors	660 000	592 117	90%	67 883	12 219	41 652	53	105 237	403 719	0	29 103	134	592 117
Härjedalen	660 000	660 000	100%	0	42 968	40 883	4 195	62 972	403 660	58 100	47 222	0	660 000
Jokkmokk	660 000	660 000	100%	0	140 000	100 000	10 500	322 000	62 000	25 500	0	0	660 000
Kalix	1 160 000	1 125 683	97%	34 317	50 000	30 822	15 225	428 318	551 318	0	50 000	0	1 125 683
Karlskoga	660 000	660 000	100%	0	21 751	77 215	3 680	92 063	383 711	3 000	78 580	0	660 000
Kiruna	1 160 000	1 160 000	100%	0	88 110	173 761	44 230	433 441	406 958	13 500			1 160 000
Krokom	660 000	660 000	100%	0	44 513	86 096	39 828	119 147	259 445	85 731	25 240	0	660 000
Köping	660 000	660 000	100%	0	24 476	45 349	1 250	65 528	497 837	0	25 560	0	660 000
Lindesberg	660 000	660 000	100%	0	1 136	66 974	5 704	37 912	508 728	0	39 546	0	660 000
Ludvika	792 200	467 830	59%	324 370	9 000	52 080	28 531	96 846	231 227	0	50 146	0	467 830
Luleå	990 000	990 000	100%	0	43 126	72 572	4 488	124 997	706 268	0	38 549	0	990 000
Lycksele	660 000	660 000	100%	0	143 999	52 305	23 599	168 144	232 615	13 700	20 065	5 573	660 000
Malmö	2 460 000	1 431 111	58%	1 028 889	299 124	386 743	23 298	500 000	1 440	0	216 406	4 100	1 431 111
Malå	660 000	660 000	100%	0	22 788	93 869	17 721	45 006	292 079	13 423	175 114	0	660 000
Mariestad	660 000	660 000	100%	0	17 593	64 385	11 131	64 541	469 394	0	32 271	685	660 000

Bilaga 2

Motala	660 000	486 212	74%	173 788	0	0	22 500	186 800	263 873	2 727	0	10 312	486 212
Norrköping	1 980 000	1 980 000	100%	0	352 000	500 000	9 000	358 000	697 000	2 000	62 000	0	1 980 000
Norrköping	990 000	990 000	100%	0	14 979	80 876	9 111	65 795	701 801	0	117 438	0	990 000
Nykvarn	660 000	624 300	95%	35 700	0	0	22 900	234 400	339 300	9 100	16 300	2 300	624 300
Oxelösund	660 000	660 000	100%	0	3 660	108 375	1 730	57 395	389 310	13 470	36 980	49 080	660 000
Pajala	1 160 000	1 160 000	100%	0	174 900	196 300	12 800	182 000	571 000	0	23 000	0	1 160 000
Sigtuna	660 000	660 000	100%	0	34 435	187 720	8 086	217 973	99 385	10 541	94 723	7 137	660 000
Sandviken	660 000	581 164	88%	78 836	45 433	43 541	1 927	128 258	362 005	0	0	0	581 164
Skinnskatteberg	660 000	660 000	100%	0	42 394	25 203	3 672	70 515	436 714	0	30 315	51 187	660 000
Skövde	990 000	968 555	98%	21 445	208 470	95 000	2 662	292 513	322 410	12 507	30 086	4 907	968 555
Smedjebacken	905 000	646 293	71%	258 707	0	227 572	7 398	42 483	358 363	0	10 477	0	646 293
Solna	990 000	990 000	100%	0	70 573	543	20 000	62 198	662 756	0	172 245	1 685	990 000
Sorsele	660 000	655 159	99%	4 841	53 974	155 907	11 408	151 809	233 291	2 200	46 570	0	655 159
Stockholm	2 640 000	2 640 000	100%	0	663 805	430 267	3 000	572 470	575 313	5 230	388 353	1 562	2 640 000
Storuman	660 000	660 000	100%	0	145 649	33 729	1 857	127 764	326 488	6 553	17 768	192	660 000
Strömsund	660 000	660 000	100%	0	238798	172 279	4 466	132 928	41 315	60 389	9 825	0	660 000
Sundbyberg	660 000	660 000	100%	0	60 000	102 250	9 350	66 540	345 260	0	76 600	0	660 000
Sundsvall	1 320 000	1 320 000	100%	0	0	54 000	8 000	85 000	1 083 000	10 000	80 000	0	1 320 000
Surahammar	660 000	660 000	100%	0	90 455	81 153	9 731	82 522	375 594	0	20 545	0	660 000
Södertälje	1 320 000	1 320 000	100%	0	35 579	116 661	9 018	352 306	615 809	6 743	183 884	0	1 320 000
Tierp	660 000	660 000	100%	0	95 250	72 750	1 900	79 500	403 600	0	7 000	0	660 000
Trelleborg	660 000	125 651	19%	534 349	77 867	11 220	475	6 467	0	0	29 622	0	125 651
Trosa	660 000	657 228	100%	2 772	209 159	11 996	1 456	225 994	147 499	26 808	16 180	18 136	657 228
Trollhättan	990 000	909 507	92%	80 493	107 846	42 841	21 909	452 258	10 445	0	22 820	251 388	909 507
Uddevalla	990 000	760 093	77%	229 907	2 444	6 651	122 926	91 480	411 742	7 300	117 550	0	760 093
Umeå	2 480 000	2 480 000	100%	0	671 182	478 053	157 249	407 671	579 387	7 154	179 304	0	2 480 000
Upplands-Bro	660 000	660 000	100%	0	1 798	75 646	12 455	115 359	0	429 477	25 265	0	660 000
Upplands Väsby	682 000	682 000	100%	0	3 000	45 117	33 765	66 375	492 533	21 867	19 343	0	682 000
Uppsala	1 980 000	1 937 293	98%	42 707	374 139	90 400	19 641	791 200	485 687	0	176 226	0	1 937 293
Vilhelmina	660 000	660 000	100%	0	22 596	43 578	27 297	23 944	504 297	0	38 288	0	660 000
Västerås	1 980 000	1 980 000	100%	0	672 750	242 750	234 750	652 000	177 750	0	0	0	1 980 000
Åre	660 000	600 953	91%	59 047	4 244	44 169	13 343	183 168	270 714	0	66 620	18 695	600 953
Älvdalen	660 000	660 000	100%	0	51 992	17 105	29 265	123 789	381 830	25 529	30 490	0	660 000
Älvkarleby	660 000	660 000	100%	0	75 738	76 101	1 667	81 129	396 082	1 283	28 000	0	660 000
Örebro	1 980 000	740 919	37%	1 239 081	21 436	37 112	38 987	82 047	435 380	10 815	113 592	1 550	740 919
Östersund	990 000	815 538	82%	174 462	93 410	41 531	3 594	74 811	479 079	120 087	3 026	0	815 538
Österåker	660 000	660 000	100%	0	22 152	0	730	173 430	427 409	4 630	31 649	0	660 000
Östhammar	660 000	660 000	100%	0	15 000	13 000	19 400	45 500	488 000	25 100	54 000	0	660 000
Övertorneå	1 160 000	1 160 000	100%	0	363 020	360 880	2 800	345 300	60 600	800	26 600	0	1 160 000
SUMMA	75 659 200	68 865 550	91%	6 793 650	8 208 408	8 072 958	1 864 295	14 839 054	28 239 200	1 214 569	4 999 052	1 428 014	68 865 550

Bilaga 2

STATSBIDRAG 2016 - Landsting/regioner											
Landsting/regioner	Erhållet statsbidrag 2016	Förbrukning av 2016 års statsbidrag	Förbrukning av 2016 års statsbidrag (procent)	Resterande medel av 2016 års statsbidrag	Inflytande, delaktighet och samråd A	Språk- och kultur B	Samordning C	Ärende-handläggning D	Övergripande information E	Övrigt F	Totalt förbrukat A - F
Landstinget Dalarna	250 000	248 000	99%	2 000	0	60 219	175 269	12 512	0	0	248 000
Landstinget i Uppsala län	250 000	99 200	40%	150 800	0	99 200	0	0	0	0	99 200
Landstinget Sörmland	250 000	232 076	93%	17 924	8 661	48 410	0	175 005	0	0	232 076
Landstinget Västernorrland	250 000	172 439	69%	77 561	0	110 005	61 000	0	1 434		172 439
Landstinget Västmanland	250 000	248 629	99%	1 371	0	172 303	73 783	0	2 543	0	248 629
Norrbottnens läns landsting	250 000	95 212	38%	154 788	580	20 000	8 389	0	66 243	0	95 212
Region Gävleborg	250 000	205 065	82%	44 935	0	30 000	11 486	88 723	74 856	0	205 065
Region Jämtland Härjedalen	250 000	250 000	100%	0	15825	75083	14299	90154	54 639	0	250 000
Region Skåne	250 000	65 662	26%	184 338	20747	0	0	0	44 915		65 662
Region Örebro län	250 000	250 000	100%	0	3 974	245 110	916	0	0	0	250 000
Region Östergötland	250 000	250 000	100%	0	5 531	35 033	176 836	0	32 600	0	250 000
Stockholms läns landsting	250 000	250 000	100%	0	9 470	68 901	0	44 746	126 883	0	250 000
Västerbottens läns landsting	250 000	152 370	61%	97 630	18026	61000	4013	0	69 331	0	152 370
Västra Götalandsregionen	250 000	250 000	100%	0	0	150 000	100 000	0	0	0	250 000
SUMMA	3 500 000	2 768 653	79%	731 347	82814	1175264	625 991	411140	473444	0	2 768 653

Bilaga 3

Uppföljning av den nationella minoritetspolitiken

Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har ett nationellt uppföljnings- och - samordningsansvar för Sveriges minoritetspolitik och myndigheterna ska verka - för det minoritetspolitiska målet med utpekade delområden. Frågorna i enkäten - handlar om er verksamhet som är relaterad till 18 § i lagen (2009:724) om nationella - minoriteter och minoritetsspråk. - - De grupper som berörs är de fem erkända nationella minoriteterna judar, romer, samer, - sverigefinnar och tornedalingar och de fem minoritetsspråken jiddisch, romani chib, samiska, - finska och meänkieli. I enkäten används i vissa fall endast begreppet minoritet - och då avses exklusivt de erkända nationella minoriteterna och inga andra. När - frågor handlar om språk och kultur avses endast de nationella minoritetsspråken - och de nationella minoriteternas kultur. - - Länsstyrelsen och Sametinget har för år 2016 valt att göra en fördjupad uppföljning av - äldreomsorgen för nationella minoriteter. Enligt 18 § i SFS 2009:724 ska en - kommun i ett förvaltningsområde erbjuda den som begär det möjlighet att få hela - eller delar av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för - äldreomsorgen av personal som behärskar finska, meänkieli respektive samiska. - Detsamma gäller kommuner utanför ett förvaltningsområde, om kommunen har tillgång - till personal som är kunnig i språket. Paragrafen bör läsas tillsammans med - socialtjänstlagens 5 kap. 6 §. - - Inför utskick av enkäten har myndigheterna samrått med SKL enligt 1982:668. - - Era svar är oerhört värdefulla för vår uppföljning av verksamheten! - - - -

Kontaktuppgifter för den som svarar på enkäten

Namn

Titel

Kommun

Telefon

Mobil

E-post

Ingår den kommun som du svarar för i ett förvaltningsområde för nationellt minoritetsspråk?

- Ja
 Nej

Inom vilket/vilka förvaltningsområden ingår kommunen i?

- Finska
 Meänkieli
 Samiska

Bilaga 3
Uppföljning av den nationella minoritetspolitiken

På vilka sätt har kommunen informerat de nationella minoriteterna om deras lagstadgade rättigheter gällande äldreomsorgen?

- På kommunens webbplats
- I lokaltidningar
- På seminarier/möten
- I broschyrer
- Vid biståndsbedömning
- Vid hembesök
- Annat sätt:
- _____
- Inte på något sätt

På vilka språk har informationen getts?

- Finska
- Samiska
- Meänkieli
- Romani chib
- Jiddisch
- Svenska

På vilka sätt ges de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande gällande utbud och insatser inom äldreomsorgen?

- Formaliserade samråd (=det finns en plan för samrådet avseende syfte, formalia, deltagande och periodicitet)
- Referensgrupper
- Remissinstanser
- Informella möten med politiker och tjänstemän
- Brukarråd
- Annat sätt:
- _____
- Inte på något sätt

Vilka nationella minoriteter omfattas av formerna för inflytande?

- Samer
- Sverigefinnar
- Tornedalingar
- Romer
- Judar

Bilaga 3

Uppföljning av den nationella minoritetspolitiken

Beskriv statusen på de samrådsformer som förekommer med nationella minoriteter

- Samråden har beslutsmandat
- Samråden är rådgivande

Hur sker urvalet av vilka som får delta i samråden?

- Samråden är öppna för alla organisationer/individer som vill delta
- Kommunen bestämmer vilka organisationer/individer som får vara med i samråd

Kartlägger kommunen personalens språkkunskaper inom äldreomsorgen?

- Ja, årsvis
- Ja, med annat intervall
- Nej
- Vet inte

Utbildar kommunen personalen inom äldreomsorgen i diskrimineringsfrågor som omfattar nationella minoriteter?

- Ja
- Nej
- Vet inte

Utbildar kommunen personalen inom äldreomsorgen om nationella minoriteters rättigheter?

- Ja
- Nej
- Vet inte

Har kommunen ett aktivt värdegrundsarbete/likabehandlingsarbete för personalen inom äldreomsorgen som inkluderar nationella minoriteter?

- Ja
- Nej
- Vet inte

Bilaga 3

Uppföljning av den nationella minoritetspolitiken

Har kommunen ett styrdokument, ex. en strategi eller handlingsplan för äldre/äldreomsorg på minoritetsspråk?

- Ja
- Nej
- Vet inte

Samverkar den förvaltning som ansvarar för äldreomsorgen med kommunens samordnare för nationella minoriteter?

- Ja
- Nej
- Vet inte
- Det finns ingen samordnare i kommunen

Bedriver kommunen uppsökande verksamhet för att nå nationella minoritetsgrupper?

- Ja, i samband med dagverksamhet för pensionärer
- Ja, i samband med träffpunkter för pensionärer
- Ja, i samband med anhörigdagar
- Ja, genom minoritetsföreningar
- Ja, genom pensionärsföreningar
- Ja, genom hembesök
- Ja, på annat sätt:

- Nej
- Vet inte

Har kommunen rutiner vid biståndsbedömningen för att informera nationella minoritetsgrupper om deras rättigheter?

- Ja
- Nej
- Vet inte

Bilaga 3
Uppföljning av den nationella minoritetspolitiken

Erbjuder kommunen samtal på minoritetsspråk vid biståndsbedömningen?

- Ja, finska
- Ja, samiska
- Ja, meänkieli
- Ja, romani chib
- Ja, jiddisch
- Nej
- Vet inte

Tillämpar kommunen ÄBIC (Äldres behov i centrum) för att ta reda på äldre minoritetsgruppers behov?

- Ja
- Nej
- Nej, vill tillämpa IBIC (Individens behov i centrum)
- Vet inte

Har kommunen upphandlat leverantörer enligt Lagen om offentlig upphandling (LOU) och ställt krav på utbud på minoritetsspråk?

- Ja, för särskilt boende
- Ja, för hemtjänst
- Ja, för annan insats:

- Nej, vi har inte upphandlat

Har kommunen upphandlat leverantörer enligt LOU och då ställt krav på utbud av minoritetsspecifika kulturella aktiviteter?

- Ja, för särskilt boende
- Ja, för hemtjänst
- Ja, för annan insats:

- Nej, vi har inte upphandlat

Bilaga 3
Uppföljning av den nationella minoritetspolitiken

Erbjuder kommunen (i egen regi eller entreprenad) hemtjänst med språkkunnig personal?

- Ja, finska
- Ja, samiska
- Ja, meänkieli
- Ja, romani chib
- Ja, jiddisch
- Nej
- Vet inte

Erbjuder kommunen (i egen regi eller entreprenad) hemtjänst med minoritetsspecifika kulturella aktiviteter?

- Ja, för sverigefinnar
- Ja, för samer
- Ja, för tornedalingar
- Ja, för romer
- Ja, för judar
- Nej
- Vet inte

Vad av följande aktiviteter finns inom kommunens hemtjänst (i egen regi eller entreprenad) för nationella minoriteter?

- Musik
- Teater
- Läsning/samtal
- Mat
- Tidningar
- TV/radio
- Utflykter/natur
- Konst
- Inredning
- Andra exempel:
- _____
Inget specifikt utbud för nationella minoriteter

Bilaga 3

Uppföljning av den nationella minoritetspolitiken

Hur bedömer ni kommunens utbud (i egen regi eller entreprenad) av hemtjänst med språkkunnig personal i förhållande till målgruppens efterfrågan?

	Utbud och efterfrågan stämmer överens med varandra	Det finns större efterfrågan än utbud	Det finns större utbud än efterfrågan	Vet inte
Finska	☐	☐	☐	☐
Samiska	☐	☐	☐	☐
Meänkieli	☐	☐	☐	☐
Romani chib	☐	☐	☐	☐
Jiddisch	☐	☐	☐	☐

Hur bedömer ni kommunens utbud (i egen regi eller entreprenad) av hemtjänst med minoritetsspecifika kulturella aktiviteter i förhållande till målgruppens efterfrågan?

	Utbud och efterfrågan stämmer överens med varandra	Det finns större efterfrågan än utbud	Det finns större utbud än efterfrågan	Vet inte
Finska	☐	☐	☐	☐
Samiska	☐	☐	☐	☐
Meänkieli	☐	☐	☐	☐
Romani chib	☐	☐	☐	☐
Jiddisch	☐	☐	☐	☐

Har kommunen (i egen regi eller entreprenad) särskilda boenden/avdelningar enbart för minoritetsgrupper?

- Ja, för sverigefinnar
- Ja, för samer
- Ja, för tornedalingar
- Ja, för romer
- Ja, för judar
- Nej
- Vet inte

Bilaga 3

Uppföljning av den nationella minoritetspolitiken

Erbjuder kommunen (i egen regi eller entreprenad) särskilda boenden med språkkunnig personal?

- Ja, finska
- Ja, samiska
- Ja, meänkieli
- Ja, jiddisch
- Nej
- Vet inte

Erbjuder kommunen (i egen regi eller entreprenad) minoritetskulturella aktiviteter på särskilda boenden?

- Ja, för sverigefinnar
- Ja, för samer
- Ja, för tornedalingar
- Ja, för romer
- Ja, för judar
- Nej
- Vet inte

Vad av följande aktiviteter finns inom kommunens särskilda boenden (i egen regi eller entreprenad) för nationella minoriteter?

- Musik
- Teater
- Läsning/samtal
- Mat
- Tidningar
- TV/radio
- Utflykter/natur
- Konst
- Inredning
- Andra exempel:
- _____
- Inget specifikt utbud för nationella minoriteter

Bilaga 3
Uppföljning av den nationella minoritetspolitiken

Hur bedömer ni kommunens utbud (i egen regi eller entreprenad) av särskilda boenden på minoritetsspråk i förhållande till målgruppens efterfrågan?

	Utbud och efterfrågan stämmer överens med varandra	Det finns större efterfrågan än utbud	Det finns större utbud än efterfrågan	Vet inte
Finska	☐	☐	☐	☐
Samiska	☐	☐	☐	☐
Meänkieli	☐	☐	☐	☐
Romani chib	☐	☐	☐	☐
Jiddisch	☐	☐	☐	☐

Hur bedömer ni kommunens utbud av särskilda boenden (i egen regi eller entreprenad) med minoritetsspecifika kulturella aktiviteter i förhållande till målgruppens efterfrågan?

	Utbud och efterfrågan stämmer överens med varandra	Det finns större efterfrågan än utbud	Det finns större utbud än efterfrågan	Vet inte
Finska	☐	☐	☐	☐
Samiska	☐	☐	☐	☐
Meänkieli	☐	☐	☐	☐
Romani chib	☐	☐	☐	☐
Jiddisch	☐	☐	☐	☐

Vilka av följande verksamheter inom äldreomsorgen erbjuder kommunen (i egen regi eller upphandlad tjänst) de nationella minoriteterna?

- Hemtjänst
- Dagverksamhet
- Träffpunkter
- Avlösning av anhöriga
- Ledsugning
- Korttidsboenden
- Särskilt boenden
- Annat:

Bilaga 3
Uppföljning av den nationella minoritetspolitiken

Erbjuder kommunen sin personal inom äldreomsorgen kompetensutveckling i minoritetsspråk?

- Ja, inom hemtjänsten
- Ja, inom särskilda boenden
- Ja, inom annan insats:

- Nej
- Vet inte

Erbjuder kommunen sin personal inom äldreomsorgen kompetensutveckling i nationella minoriteters kulturer?

- Ja, inom hemtjänsten
- Ja, inom särskilda boenden
- Ja, inom annan insats:

- Nej
- Vet inte

Bilaga 3
Uppföljning av den nationella minoritetspolitiken

Hur ser kommunens rekryteringsbehov ut avseende flerspråkig personal inom hemtjänsten ut?

	Vi har inget rekryteringsbehov just nu	Vi behöver rekrytera 1-3 medarbetare de närmaste åren	Vi behöver rekrytera 4-6 medarbetare de närmaste åren	Vi behöver rekrytera sju eller fler medarbetare de närmaste åren
Finsktalande personal	☐	☐	☐	☐
Meänkielitalande personal	☐	☐	☐	☐
Samisktalande personal	☐	☐	☐	☐
Romani chibtalande personal	☐	☐	☐	☐
Jiddischtalande personal	☐	☐	☐	☐

Hur ser kommunens rekryteringsbehov avseende flerspråkig personal inom särskilt boende ut?

	Vi har inget rekryteringsbehov just nu	Vi behöver rekrytera 1-3 medarbetare de närmaste tre åren	Vi behöver rekrytera 4-6 medarbetare de närmaste tre åren	Vi behöver rekrytera sju eller fler medarbetare de närmaste tre åren
Finsktalande personal	☐	☐	☐	☐
Meänkielitalande personal	☐	☐	☐	☐
Samisktalande personal	☐	☐	☐	☐
Romani chibtalande personal	☐	☐	☐	☐
Jiddischtalande personal	☐	☐	☐	☐

Länsstyrelsen
Stockholm

Sámediggi
Sámedigge
Sámiediggie
Saemiedigkie

LÄNSSTYRELSEN I STOCKHOLMS LÄN
Enheten för arbetsmarknads- och rättighetsfrågor
Box 22067, 104 22 STOCKHOLM
Tfn: 010-223 10 00
Webb: www.lansstyrelsen.se/stockholm/minoriteter
E-post: minoritet.stockholm@lansstyrelsen.se

SAMETINGET
Box 90
981 22 GIRON/KIRUNA
Telefon: 0980-780 30
Webb: www.minoritet.se
E-post: kansli@sametinget.se